

DRAKKAR

č. 71–72 | ČERVEN 2019

OBSAH ČÍSLA 71–72

Historie a realita

4 Požár katedrály Notre Dame v Paříži

Argonautus

Doprostřed vlastivědné výpravy po středověkých kostelech, které Argonautus navštívil, se vlámala událost, která je výjimečná z mnoha ohledů. Pokusím se zachytit některé momenty, které pokládám za trvalejší. Můžeme se totiž tudy dostat ke smyslu života a vůbec.

9 Hjörungavág

„Paul“

Bitva, kterou jsem se rozhodl vám přiblížit, tvoří jistou opozici obecné představě o situaci ve Skandinávii v průběhu doby vikinské. Je v kurzu představovat si jednotné nájezdníky, kteří vedou boje jen s nepřáteli daleko v zámoří. Ale události osmdesátých let desátého století ukazují opak.

11 Pád Arkony

„Paul“

Na vysokém valu stojí řetěz postav – mužů, žen i dětí bránících své domovy. Na poli před nimi se právě na zteč chystá vojsku Dánů, které jim přišlo vzít vše, na čem jim záleží. A proto budou za každou cenu a do posledního dechu bránit svou samostatnost, své bohy a svůj styl života.

Povídka

14 Pozdě večer v Alangaru

„OnGe“

Slunce se schovalo za obzor a zbarvilo nebe mnoha odstíny červené a fialové. Stejnou scenérii mne Alangar uvítal před dvaceti lety, kdy jsem sem přišel poprvé. Kdo by si tehdy pomyslel, že nějaký Rufus, čerstvě nedostudovaný geolog, co se raději plavil přes půl světa do té nejzadnejší díry v Císařství, bude jednoho dne majitelem plantáže a váženým měšťanem vzkvétající kolonie.

Literatura

17 Žoldácký kronikář

„Vallun“

Mistr vypravěč Frederick Forsyth si svým nevšedním literárním uměním vysloužil celou řadu přezdívek a jmen. Kronikářem žoldáků může být zván stejně jako králem špionážních románů či Mr. Thrillerem, neboť podstatnou část novinářské a ranou fázi literární tvorby toto téma významně ovlivnilo.

23 Jak jsem zkoušel napsat román

Argonautus

Toto pojednání je určeno všem, kdo cítí potřebu jednoho dne napsat román. Protože vážný román, to je disertační práce spisovatele a nad něj není. Pokud si s tou myšlenkou jen tak pohráváte, pak vězte, že vás realita brzy vyzkouší, jak moc to myslíte vážně.

ÚVODNÍ HAIKU

**Kryjí se stínem
a plachty neroztáhli.
Dnes jih přišel k nim.**

Drakkar je internetový sborník článků o RPG hrách, založený na jaře 2007. Každé dva měsíce vyzýváme vás, čtenáře, abyste nám posílali své články. K těm poté dostanete komentáře od dvou různých spolupracovníků časopisu a budete mít čas jejich návrhy zpracovat, pokud to uznáte za vhodné. Nakonec finální verze článků podrobíme korekturám, zasadíme do slušivého kabátku a vydáme jako PDF dokument.

Na tomto místě bychom chtěli poděkovat všem z vás, kteří jste kdy přispěli vlastním článkem. Bez vás by se tento projekt nemohl nikdy uskutečnit.

Uvažujete-li o tom, že byste také začali v Drakkaru publikovat, srdečně vás zveme do našich organizačních diskusí.

napsal Argonautus

Historie a realita

Požár katedrály Notre Dame v Paříži

Dopravštěd vlastivědné výpravy po středověkých kostelech, které Argonautus navštívil, se vlámal událost, která je výjimečná z mnoha ohledů. Požár katedrály Notre Dame v Paříži.

Pokusím se zachytit některé momenty, které pokládám za trvalejší, jako turista náhodně procházející řekou času, který na tuhle výjimečnou událost narazil. Můžeme se totiž tudy dostat ke smyslu života a vůbec. I když ty konkrétní otázky a nápady, ze kterých vyjdeme a které zazněly v okolním mediálním prostoru, mohou vypadat na první pohled naivně.

Hasiči nedokázali v dnešní době uhasit středně velkou budovu.

Chrám Notre Dame v Paříži má plochu přes pět tisíc čtverečních metrů. Což znamená okolo dvaceti činžáků běžné velikosti nebo padesát rodinných domků. Je tedy obrovský i v dnešních měřítkách, kdy naše civilizace vyrábí často i několikahektarová monstra. Pokud chrám vnímáme z perspektivy doby, kdy vznikl, pak jsou jeho rozměry ještě daleko nepochopitelnější.

nější, protože jsou srovnatelné s úplným malým středověkým městem. Pokud si představíme běžnou městskou zástavbu, tehdy málokdy přesahující deset metrů, pak je musela katedrála převyšovat přímo drtivě. Ústřední dominanta města a úplně všechno. Střed tehdejšího vesmíru.

Nyní si představme na chvíli podkoví katedrály. Je to docela obtížný cvik, protože ten prostor je pro laiky zcela nepřístupný. Na půdu se chodit vlastně moc nemělo, jen při nějaké opravě. Takovou půdu také není snadné přirovnat k něčemu známému. Půdní prostory všech velkých budov s klasickými krovami jsou krásné a zvláštním způsobem působivé; ale představit totéž o délce sta metrů je skoro nemožné. Pravděpodobně za běžného osvětlení vůbec neuvidíte na konec. Mimořádná je i velikost trámů;

s délkou roste jejich tloušťka, a trámy přes deset metrů dlouhé vyžadují obrovské lesní velikány už při svém vzniku. Máme zprávy, že při stavbě katedrál bylo hodně obtížné takové stromy vůbec najít, v podobně kolosálním množství. Půdní prostor tedy tvoří něco jako hodně fantastický les, který činí ještě zvláštnějším, že mnohé ty stromy vyrostly před sedmi nebo osmi stoletími.

No, a když to začne hořet, vznikne něco jako menší apokalypsa. Oheň, který má skoro nekonečný přísun perfektně suchého paliva, obrovské zásoby vzduchu kolem a při tom je dokonale nepřístupný, v uzavřeném prostoru a ve výšce třicet metrů. Hasičova noční můra.

Ve středověku je úplně nemožné s tím něco udělat. A dnes jsme na tom jen nepatrнě lépe. Většina hasičské techniky je konstruována

na ty běžné domy, zhruba o deset metrů nižší. Nepočítá se s nějakými nepravděpodobně velkými objemy vody zvenku, protože mimořádně velké budovy – třeba mrakodrapy – s podobnou situací počítají už při svém vzniku a voda bývá zavedena do vyšších pater pomocí takzvaných suchovodů. A v místech, kde se pohybuje hodně lidí, jsou sprinklery a požární hlásiče a jiné důmyslné vynálezy. Takový moderní dům tedy hasičům umí účinně pomáhat sám, a na tom je jeho obrana před požárem založena. Katedrála pochází z poněkud jiného věku.

A nic nevyřeší ani hrubá letecká síla, navrhovaná panem prezidentem Trumpem. Svrhnout na křehkou klenbu chrámu z výšky tuny jakéhokoli materiálu je přesně to, čemu se hasiči pokoušeli zabránit úplně nejvíce ze všeho. Protože klenba, to je, oč tu běželo především. A z převážné většiny byla jejich úsilím zachráněna.

Myslíte, že se od začátku počítalo s tím, že půda prostě shoří a klenba uchrání interiér?

Tahle konspirativně znějící otázka reportéra vypadá jako nesmysl, ale je pouze nesprávně vystavěna. Ve skutečnosti totiž právě tyto zkušenosti a nebezpečí požáru vedly středověké stavitele k přemýšlení nad kamennými klenbami.

Byl to nápad pocházející z válečných zkušeností. Oheň byl asi nejničivější a snadno dostupná středověká bojová technika. Bylo možné spálit opravdu kdeco, protože dřevěná byla drti většina budov a zařízení. To, že se lidé trápili

s daleko dražšími, nepohodlnějšími a pracnějšími konstrukcemi z kamene, bylo právě způsobeno obavami z ohně. Bohatý kupec si postavil na svoje drahé zboží stavbu v podobě kamenného kvádru, zakrytu klenbou i shora. Něco jako obrovský trezor. To byl původní a hlavní smysl městanského domu. Stejně tak hradní architektura postupně zakrývala vršky věží a paláců kamennými klenbami a kupolemi, právě proto, aby to nešlo jednoduše spálit.

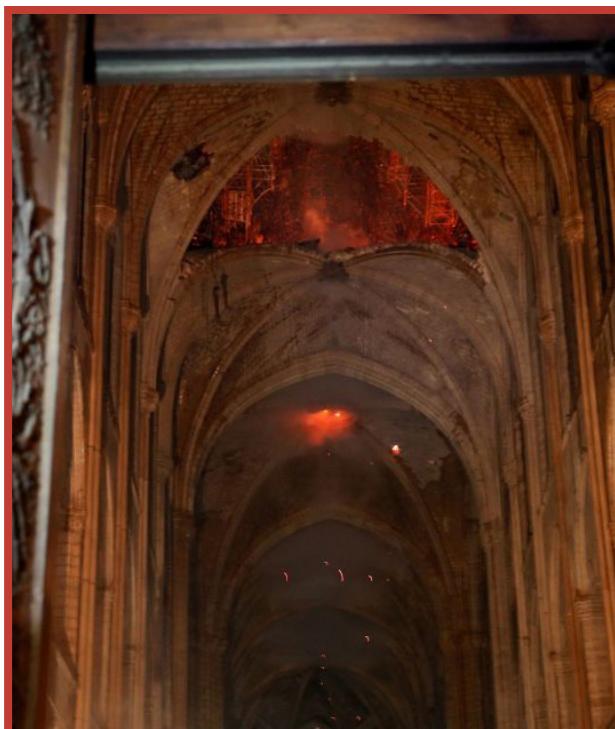
V 11. století technika západní evropské civilizace nabývala na síle a velký chrám byl jednou z ústředních civilizačních výzev. Ta technika toho ještě neuměla mnoho, jen nedávno opustila úroveň tribálních kmenových společenství, trávících velkou většinu času venku. Schopnost

postavit interiér, do kterého se vejdu současně tisíce lidí, kteří při tom navíc mohou ještě všechni sledovat kněze, je fascinující.

Spousta řešení při tom neměla žádnou tajemnou duchovní podstatu, ale byla prostě prakticky vynucena okolnostmi. Třeba právě podstatné rozšíření chrámových lodí proti původním pozdně římským kostelům se dělo kvůli té snaze vidět na oltář a udržet kontakt mezi přítomnými. Poutě ke svatým ostatkům zase vyžadovala nutnost zajistit plynulý příchod a odchod spousty lidí, jako na nějaké výstavě. To vyvolalo konstrukci poutního chrámu s ochozem kolem oltáře, což je dnes jeden z definičních znaků katedrály. *Katedrála to je, když mohu chodit i za oltářem.*

A když si představíme ten dav lidí vybavený svíčkami nebo loučemi, a nad nimi rovné trámové stropy ze dřeva – neb tak to prostě v románském věku vypadalo skoro všude – pak je jasné, že k nějakému požáru nebylo daleko. Něco takového se nedalo uhlídat a požár nastal skoro s matematickou jistotou. Také snad úplně všechny velké a slavné chrámy v těch dobách vyhořely, některé dokonce vícekrát. To je pádný důvod zakrýt interiér kamennou klenbou.

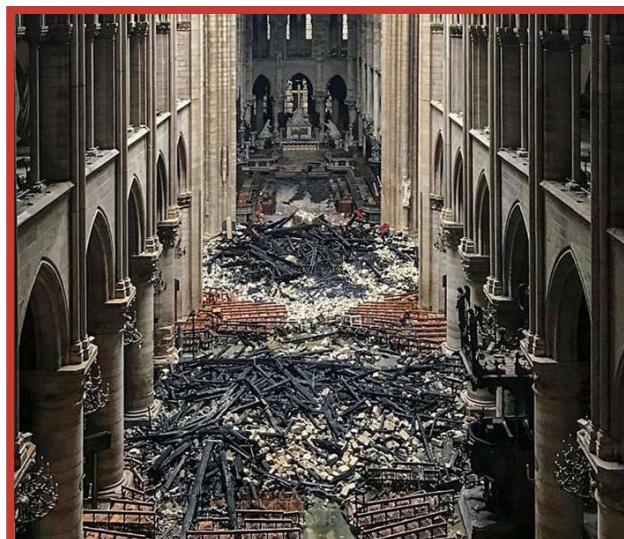
Což byla, při výšce a šířce prostoru, další složitá výzva; antická technika tu již nestačila a bylo nutno ji značně zdokonalit. Představovalo to zhruba sto let různých nápadů a jejich zdokonalování na nejrůznějších chrámech. Tak vznikla postupně zpevňující žebra v křížové klenbě (Caen), lomené oblouky (Cluny), vnější opěrný systém (Durham, Vézelay).

V každém případě se díky kamenné klenbě nahore podařilo vyrobit obrovskou budovu, nespalitelnou ohněm, do které se vejde spousta lidí. Kdyby byla nějaká taková možnost, středověký stavitele by určitě vynechal i dřevěný krov a nahradil ho jiným materiélem. A jistě by ne-protestoval, kdyby tušil, že u mnoha katedrál k této výměně nakonec později došlo. Svatý Vít v Praze a Notre Dame v Chartres mají krovu ze železa a k podobnému požáru tam tedy vůbec dojít nemůže.

Notre Dame v Paříži je Notre Dame celé Evropy.

Při požáru padlo mnoho vzletných prohlášení; toto má například na svědomí pan Donald Tusk, předseda Evropské rady. Na první pohled se to zdá všechno poněkud přehnané.

Jak velký význam má tedy Notre Dame v Paříži?

Pokud si zasadíme tuto katedrálu do naznačeného kontextu, vývojové řady velkých středověkých chrámů v Evropě, i potom zůstane jeho postavení naprosto zásadní. Ano, není jediný ani v samotné Paříži; mají tu také neméně úžasné katedrály St. Denis, a navrch ještě Sainte Chapelle. V celé Francii je asi šedesát katedrál, a jednou tolik dalších velkých chrámů, které z různých důvodů tento statut nemají. Se zbytkem Evropy – především díky trojici Anglie, Německo a Španělsko – lze tento počet ještě přibližně zdvojnásobit.

Jenže pokud zkoumáme tu záplavu nejrůznějších chrámů z různých hledisek, ukáže se, že téměř všechny jsou menší, novější, hůře zachované, s méně autentickými detaily. Srovnání s naším chrámem svatého Vítka, v tisku dost časté, je zrovna velmi nepřípadné; svatý Vít je o dvě staletí mladší a z poloviny dostavěný v moderní době. Autentické barevné okno nemáme ani jedno, soch jen nepatrné množství. V kontextu těch francouzských katedrál by zřejmě svatý Vít skončil někde hluboko uvnitř té šedesátky.

Notre Dame v Paříži patří naopak zcela přesvědčivě do první pětky, na kterou zbytek světa žádnou odpověď vůbec nemá. Taková stavba jinde prostě není. V této skupině je každá z těch nejslavnějších katedrál čímsi naprosto unikátní a ohromující. Remeš je vrcholná, korunovační a má nejlepší západní stěnu. Bourges nabízí nepochopitelně kompaktní obří prostor a neuvěřitelnou sbírku původních vitrají k tomu. Amiens

je vrchol vývojové řady a po něm následovaly už jen více či méně zjednodušené repliky. Chartres je potom třída sama pro sebe, překonává všechny a ve všem.

No a Notre Dame v Paříži... je z této skupiny jasně nejstarší. Jediná z raných katedrál, která má k tomu i ty obří rozměry. Pětilodní, ještě s emporou, takže fakticky dvěma patry první postranní lodi. Styl časný, málem románský, jednoduchý, elegantní. Mnoho lidí tohle favorizuje před daleko bohatší, leč komplikovanější vrcholnou gotikou. A narázejí na to, že raných katedrál je hodně málo i v samotné Francii.

Potom tu máme to Tajemství katedrál, nazvané podle jisté knihy, která je sama podobně ohromujícím výtvorem, jako sama katedrála. Fulcanelli věnoval Notre Dame v Paříži nako nec úplně nejvíce prostoru, skoro polovinu svého pojednání. Při čemž nepopisuje zdaleka celý chrám, ale vlastně se věnuje jen těm dvěma ne-nápadným řadám reliéfů vedle středního vchodu do chrámu. Ne proto, že by bylo toto pro-

vedení alchymického cyklu nejdůmyslnější ze všech, ale právě proto, že je velmi jednoduché, instruktivní a málo zamlžené stále komplikovanějšími odkazy. Při tom jen letmo poznamenává, že prakticky to samé a v barvách najdeme na vitrajích, především na hlavní západní rozetě. Tady potom zbývá jen doufat, že tato zcela mimořádná vzácnost požár přežila. Na všech fotografiích, které jsem zkoumal, podezřele chybí.

Samozřejmě, daleko populárnější než Fulcanelli je román Chrám Matky Boží v Paříži, v důsledku událostí v tuto chvíli jedna z nejpro-

dávanějších knih na světě. K němu je asi zbytečno cokoli dodávat, každý o něm slyšel ve škole.

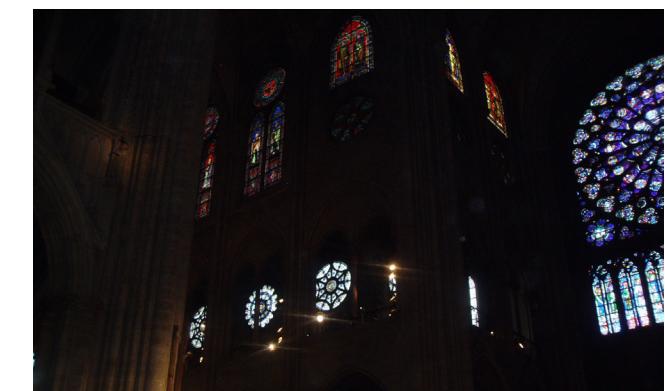
Pochybuji, že by existovalo mnoho tak známých chrámů. Donald Tusk nijak nepřehání. Musíme přistoupit na úplně jiná pravidla, aby chom mohli srovnat takové skvosty, jako barokní chrám svatého Petra v Římě, nebo chrám Hagia Sofia v Istanbulu, nebo pyramidy u Káhiry, nebo podzemní stavbu CERN u Ženevy. Nebavíme se o úrovni památky UNESCO, ale o něčem, co by šlo klidně zařadit do divů středověkého a potažmo i našeho dnešního světa. Takovou stavbu většina zemí vůbec nemá.

Vedle toho vlastně bledne i kolosální význam chrámu pro samotné Francouze, nebo že je Notre Dame v Paříži, a je to asi nejdůležitější a nejtrvalejší symbol města, proti němuž je Eiffelova věž jen epizoda. Nebo význam pro katolickou církev, často zmíňovaný, pro které je to nakonec zase jen další kostel.

Ono na něm vlastně moc historicky původního není.

Běh času je neúprosný, a vůbec žádná stavba se nám nedchovala v čistě původní podobě. I tak bytelné stavby jako Koloseum nebo Pont du Gard byly mnohokrát opravovány a ne každý kámen umístila na místo ruka římského zedníka. Tím spíš to platí o křehké stavbě uprostřed moderního města s hodně agresivním ovzduším, zbudované z měkkého vápence. Přes kterou přešlo mnoho válek, povstání, a konečně ta Velká revoluce.

Takže ano; plno konkrétních kamenů, soch nebo oken bylo více či méně restaurováno. U některých není snadné zkontolovat, jak moc se liší od původní podoby. U jiných to napopak snadné je, protože máme nezávislé zprávy. Katedrála je jako prastará kniha, dochovaná v kdovíkolikém přepisu; mnohokrát drobně pozměněná, a přesto zachovává to hlavní, původní ráz a původní ideje, z dob až nepochopitelně dávných.

Jak moc nepochopitelně dávných?

No, opravdu hodně dávných. Přesně se to neví; stavba byla zahájena někdy kolem roku 1163, možná i o něco dříve, a to hlavní bylo zřejmě dokončeno do roku 1200, kdy chrám už plnil svoji úlohu. Do roku 1245 byly dokončeny věže a další úpravy probíhaly až do 14. století.

Pokud lze tento chrám zařadit mezi Argonautovy kostely, pak to tedy není přehnané; Argonautus ho mohl ještě během svého života

navštívit. Je důležité si tento rozměr uvědomit, pokud zkoušíme Notre Dame s čímkoliv srovnávat; u nás je současnou stavbou chrám svatého Jiří na Pražském hradě. Což je poněkud jiná liga.

Pro mne nemá Trnová koruna valné ceny. A jeden život nestojí za všechny katedrály světa.

Ano, lze to tak vidět. Trnová koruna je sestrou celé katedrály v tom smyslu, že obě dvě nemají materiální smysl... vlastně vůbec žádný.

Kdysi dávno mne učitelé bombardovali poznatkem, že *základem života je uspokojování materiálních potřeb*. Soudobý klasik to trefně zobrazil slavnou úvahou, kterak život představuje první dovolenou v Jugoslávii, kterou následuje první dítě, druhou dovolenou v Jugoslávii, druhé dítě, a tak dále, samá pozitiva a sociální jistoty.

Byl to Jan Werich, kdo si správně všiml, že život je třeba žít, protože ono se s ním nic jiného dělat nedá. Takže, ať riskneme okamžitou ztrátu života pro záchrannu Trnové koruny, jako tento pán, nebo utratíme život postupně a opatrně ve jménu sociálních jistot a životních pozitiv, utratíme ho v každém případě nevyhnutelně a nenapravitelně.

A v tomto smyslu mi riskování života ve jménu záchrany relikvie, kterou ocení leckdo, nepřipadá tak nesmyslné. Stejně tak ostatně riskoval i ten svatý Ludvík, jeden z nejromantičtějších a nejrytířstějších králů středověku, když zorganizoval dvě křížové výpravy, vlastně za tou

Trnovou korunou. Někdo hledá svatý Grál, někdo Kristovu korunu.

Riskovali ti stavitele katedrály, když se ve středověku vyplhali na dřevěné lešení a tam manipulovali s nebezpečně velkými bloky kamene. Je prakticky jisté, že to někteří z nich nepřežili. A byli následování neméně velkolepou armádou těch, co katedrálu v dalších století opravovali. Většinou je to nezabilo, ale určitě to spotřebovalo velký kus jejich života.

Předpokládám, že katedrálu také některí lidé bránili, třeba v době Velké revoluce, kdy část veřejnosti zastávala názor, že by bylo dobré tuto připomínku starého režimu rovnou zbudit. Což se v některých méně šťastných případech skutečně stalo.

No a konečně, tento týden hodně hasičů zkoušelo katedrálu zachránit, nebo alespoň zajistit, aby při zkáze střechy nebyly zničeny i západní věže a klenba. Některí se u toho zranili, jeden prý docela vážně.

Svým způsobem také katedrála spotřebovala životy mnoha historiků, kteří je utratili tím, že prolézali katedrály a psali o nich spoustu slov. Současný badatel Peter Kováč, například, kterého lze velmi doporučit. A také ukousla životy nás dalších, kdož jsme některou katedrálu oslavili v nějakém příběhu; nikoli jako znalci, ale jen

z čirého nadšení nad tím, že můžeme sdílet kousek starého světa, který existuje tak překvapivě dlouho.

Požár nám připomněl, že ani tak dlouhý věk, jaký má katedrála, nemusí nutně znamenat ještě věčnost. Všechno je pomíjející. Pokusy tohoto stavu věcí vzdorovat jsou heroické a velkolepé, a asi proto také lidské jepice fascinují.

A požár, který se stal a kterému už zpětně nelze zabránit, může být užitečný také pro ty, kdo utrácejí život ve vymyšlených světech. Vzpomeňte na to, až budete potřebovat virtuální požár většího rozsahu. Protože k čemu jinému je nám katastrofa, než k vyprávění.

napsal „Paul“

Historie a realita

HJÖRUNGAVÁG

Bitva, kterou jsem se rozhodl vám přiblížit, tvoří jistou opozici obecné představě o tom, jaká byla situace ve Skandinávii v průběhu doby vikinské. Je v kurzu představovat si jednotné nájezdníky, kteří vedou boje jen s nepřáteli daleko v zámoří a sami se mezi sebou věnují obchodu a jejich vztahy jsou takřka idilické. Ale události osmdesátých let desátého století ukazují opak – o jednotě severu nemohla být řeč. Pojdme se ale podívat na jednu událost, která by nám pomohla pochopit, jak vznikaly státy, které na mapě známe i dnes. Bitvu u Hjörungavágu.

Situace na severu před bitvou

Roku 958 dánský trůn obsadil syn prvního známého krále celého Dánska, Gorma Starého, Harald zvaný Modrozub. Do historie vstoupil díky centralizaci severského státu, měl tedy podobnou roli v dějinách jako nás kníže Boleslav I. Oba na upevnění své moci stavěli ve svých zemích hradiště, na která dosazovali své správce a vojsko. V případě Boleslava se jedná o tzv. hradskou soustavu, kdežto Harald stavěl kruhové pevnosti.

Dánský krále si ale nehleděl jen svého, snažil se svůj vliv rozšířit za hranice své země.

Neúspěšně vedl válku s Říší, v důsledku čehož musel přijmout křest, při válkách s jižními sousedy dostal přezdívku „Vrah Slovanů“, získal část Štětínského zálivu a v neposlední řadě se mu podařilo ovládnout Norsko.

Místní Jarl Hakon se stal jeho leníkem a dobře mu sloužil v mnoha bojích. Pak ale Harald přijal křest a Hakon se okolo roku 980 z dánské říše odtrhl. Odplata přišla záhy. Léta Páně 982 svolal dánský král vojsko a vytáhl na vzbouřeného jarla. Poplenil pobřeží, když se ale na obzoru objevily norské lodě, stáhl se domů. Hakon zůstal neporažen.

K další výpravě se Harald odhodlal o čtyři roky později. V Říši ve stejně době oficiálně vládl malý Ota III., faktickou moc však v rukou měla jeho matka, císařovna Theofano. Ta měla vlastních problémů až dost a o záležitosti severu se nezajímala, takže Dánové měli volné ruce k útoku na své sousedy.

Bitva samotná

Nového tažení se ovšem Modrozub nemohl zúčastnit. Zaměstnávaly jej boje s jeho synem Sveinem, a tak místo sebe poslal Sigvalda Strútharaldssona, aby Nory potrestal. Pod jeho velení dal 60 lodí. Kostky byly vrženy.

Když celá flotila vplula do norských vod a začala plnit pobřeží, byl jarl Hakon na 500 km vzdáleném statku, kam mu zprávu o Dánech přinesl jeden sedlák z jihu. Jarl dal okamžitě svolat vojsko a po několika dnech, poté, co se jeho vazalové shromáždili, vyplul proti vetřelcům.

Obě lodstva se setkala ve vodách zálivu u Hjörungavágu. Překvapení Dánů muselo být obrovské, když zjistili, že proti jejich 60 lodím jich pluje třikrát tolik norských. Jenže jinou možnost než bitvu přijmout neměli. Rozdělili tedy flotu na tři části a některé lodě svázali, aby vznikl prostor na boj na jejich palubách. Podobně se na boj připravili jejich protivníci.

Dánskému pravému křídlu velel předák legendárních jómských vikingů Búi Tlustý. Proti němu na drakkarech stanuli norští leníci a malí páni. Na středu se utkal samotný velitel Dánů Sigvald se Sveinem, synem Hakona. Vagn zvaný Mladý vedl křídlo levé a jeho protivníkem se stal Eirík, druhý Hakonův syn.

Na začátku bitvy se srazily středy obou formací a vedly spolu vyrovnaný boj, který neměl dlouho vítěze. Na levém křidle Dánů Búi rozprášil útočící Nory a sám se na ně vrhl. Eirík si povšiml krize a opustil se svou lodí bitevní vřavu na norském pravém křidle, aby vyrazil na pomoc vazalům svého otce.

Vagn ale vytušil příležitost a vystupňoval tlak. Eirík se musel vrátit do boje a zamířil k hlavní lodi svého protivníka. Podle ság neodal a přeskočil na drakkar Hakonova syna, kde

dostal po krátkém boji přes hlavu palicí. Záhy se ale vzpamatoval, smrtelně ranil svého soka a přeskočil zpět na vlastní lod'. Jeden z jeho spolubojovníků takové štěstí neměl – podle ság byl zabit, když po něm přítomný islandský básník hodil kovadlinu.

Po boji, který byl velmi únavný, i kvůli pražícímu severskému slunci, se lodě od sebe odpoutaly a Norové přistáli u břehu, aby mohli z lodí vynést mrtvé. Legendy tvrdí, že se Hakon vydal na oběštět svého rodu, kde bohům nabídl život vlastního třetího syna za vítězství v bitvě. Na to bohové podle islandských básní odpověděli krupobitím, ve kterém se údajně objevily i obryně metající blesky.

Pravdivost zprávy o obryncích se nedá prokázat, jisté je, že Dánové začali prohrávat.

Mohla za to hlavně trojnásobná převaha Norů, kteří mohli do boje vrhat nové muže, kdežto Dánové byli již vyčerpaní. Sigvald s přibližně 35 loděmi z bitvy unikl, Búi a ostatní jómští vikingové zůstali na místě se zbylými drakkary, kde bojovali až do konce. Búi skočil do vln se svým pokladem poté, co mu nepřátelé usekli obě ruce a část obličeje (čímž dal pravděpodobně vzniknout legendě o hadovi na dně střežícím veliký poklad), kdežto Vagn se probojoval na pevninu. Tam se dalšího dne vzdal Hakonovým mužům.

Se svými druhy měl být z jarlova rozkazu popraven, když ale kat došel až k němu, Vagn jej přemohl v nerovném boji, čímž sobě i ostatním zajatcům zachránil život. Přijal místo v Hakonově družině, v níž se v budoucnu vyznamenal.

Dopad bitvy

Norové po boji získali to, co chtěli. Stali se nezávislými na dánském králi.

Zato Harald prohrál vše. Po bitvě se proti němu postavili i ti, kteří dosud stáli při něm. Mušel se uchýlit až do své pevnosti ve Volinu, kde rok po osudném boji umírá. Vlády v Dánsku se zmocnil vzpurný syn Svein Vidlivous. Až jemu se podařilo dosáhnout toho, při čem jeho otec neuspěl, a to dobytí Norska. A později se vydal ještě dál – po dlouhé době obnovil tradici vikingých králů Anglie.

napsal „Paul“

Historie a realita

PÁD ARKONY

Na vysokém valu stojí řetěz postav – mužů, žen i dětí bránících své domovy. Na poli před nimi se právě na zteč chystá vojsku Dánů, které jim příšlo vzít vše, na čem jim záleží. A proto budou za každou cenu a do posledního dechu bránit svou samostatnost, své bohy a svůj styl života.

Podobná scéna se odehrála v myslích mnoha (nejen) českých rodověrců, národních obrozenců a historiků, když si asociovali spojení „Arkona 1168“. A k tomu se přidala spojení jako „konec pohanství v Evropě“, „konec slovanské kultury“, popřípadě u radikálnějších „vítězství germánského živlu“. Ale událo se tak opravdu 15. 6. léta Páně 1168 před hradbami Arkony, hradiště na útesu nad Baltským mořem, místem, kde stál legendární Svatovítův chrám?

Shon před bouří

Svým tažením roku 1168 se Valdemar přiblížil jinému dánskému královi, Erikovi, který už proti Ránům jednou vyplul. Stalo se tak skoro o třicet let dříve, přesněji roku 1136. Erik se rozhodl vrátit úder za zničení jeho sídla v Konungahelle, proti níž směřoval velký slovanský nájezd o rok dříve. Ačkoli nebyli jeho hlavními organizátory

Rujánci, ale Pomořané, na ostrovní stát dopadla pomsta.

Erik byl úspěšný: oblehl hradiště a to po krátkém boji složilo zbraně. Arkonci se zavázali přijmout víru a z chrámu vytáhli Svatovítovu sochu. Když zmizela poslední dánská lodě z dohledu, hned ji tam zase vrátili a Krista odvrhli.

Další léta se nesla ve znamení války. Válečné štěstí je ale věc vrtkavá, a tak se stalo, že dříve mocní ostrované najednou začali prohrávat. Jejich slabosti využil tehdy Valdemar, když poprvé v roce 1160 shromáždil vojsko proti Rujáně.

Ránové, kteří si nevěřili dost na to, aby se vypravili do námořní bitvy raději poslali vyjednavače jménem Domabor, který měl sjednat mír za každou cenu. Zastihl Dány na cestě a začal jednat s biskupem Absalonem o míru. V průběhu rozhovorů ale některým lodím začalo docházet jídlo, načež Domabor vycítil příležitost, zaútočil a domů přivezl čestný mír mezi Slovany a Dány.

Valdemar se ale svého cíle nevzdal a začal shromažďovat spojence. Na jihu se sprátelil s Jindřichem Lvem, mocným říšským šlechticem, který nedávno porazil Obodrity. Na východě zase žili Pomořané, dřívější spojenci Rujány, nyní ale křesťané, kteří si od války slibovali zisk. Bratři Kazimír a Bohuslav se společně s Jindřichem s svými vojsky přidali k armádě Valdemara.

Síla to byla impozantní. Žrecové ze svatyně se i nyní rozhodli jednat o míru. Vyslali opět posla, který měl nyní další úkol, a to zjistit o Dánech co nejvíce, a vše to potom povědět svým lidem.

Valdemarovo tažení

Posla si, pro jistotu, aby neřekl Slovanům nic, co neměl, Dánové nechali u sebe a vypluli proti Rujáně. Podle Saxa našli bohatou kořist, o příležitost k boji ale byla velká nouze, a tak se vydali přímo k Arkoně. Na úzké spojnici mezi ostrovním vnitrozemím a poloostrovem Vitov, kde hradiště stálo, vybudovali val, který měl zamezit, aby obléhaným přišlo na pomoc ránské vojsko. Tímto zopakovali strategii z minulého tažení, kdy val, jakožto velmi chytré opatření zachránilo dánské vojsko před porážkou. Roku 1168 ale žádné posily nepřišly. 6000 mužů se schovalo za hrady Korenice, kde vyčkávalo, jak všechno dopadne.

Valdemar s Absalonem nechali rozbít tábor a stavět žebříky a obléhací stroje, které měly pomoci při zteči na přibližně 25 metrů vysoký val. Samotný král pak chodil po tábore, kde povzbuzoval vojáky tvrzením, že svatý Vít, který se na Arkoně uctíval, když ji pokřtili mniší z Corvey, a který je nyní uctíván jako bůh (a tím vlastně i hanoben) pomůže svým záchrancům. Pravdivost celé zkazky byla již dálno vyvrácena, zakládá se totiž na zfalšované listině, kterou měl darovat Ludvík Němec mnichům ostrov. V době expanze křesťanství byla Rujána lukrativní záležitostí.

Zatímco se vojáci divili králově řeči, chlapci, které s sebou bojovníci vzali, začali na hrady Arkony házet kameny. Arkonští chlapci jim odpověděli vlastní palbou a po chvíli se hra rozrostla v šarvátku mezi dospělými. Slované se soustředili na hrady, kam také směřoval dán-

ský nápor. Hlavní bránu do města zabarikádovali tak, že před ní navršili hromadu hlíny, vyvěsili na ni prapory s podobiznami bohů a nechali ji jinak nechráněnou. Proti ohni ji ještě pomazali hlínou, aby se nedala zapálit. Jenže tato důmyslná obrana se sloupla pod náporem slunečních paprsků.

Toho si povšiml jeden dánský chlapec a přišel s velmi odvážným plánem. Hned se podešel s ostatními, kteří nakonec souhlasili s jeho plněním. Před nehlídanou bránu dotlačili vůz se senem a do míst, kde se hlína odloupla nastříleli šípy a naházeli oštěpy. Jejich statečný kamarád po nich vylezl a oni mu nahoru podávali slámu. Když jí naplnil všechny výplně ve svém dosahu, suchou trávu zapálil. Věž, ač předtím pomazána zeminou, vzplála.

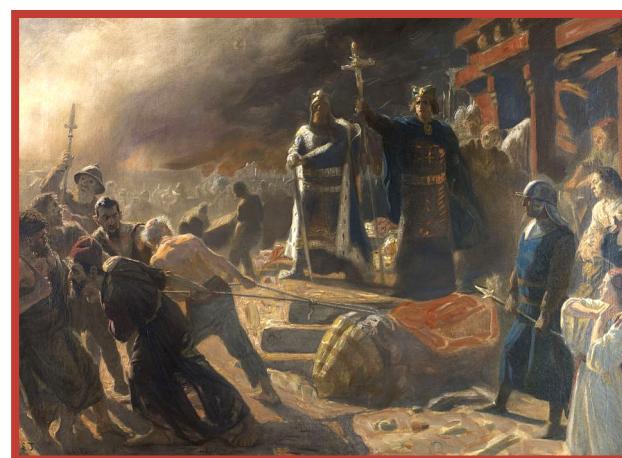
Obránci se požár snažili hasit, ale boj proti němu a nepřátelům byl pro ně příliš. Některí se nemíhali vzdát a umírali tam, kde se postavili na odpor. Jiní se celkem ochotně stahovali a snažili se zachránit holý život. Nikde jsem nenašel nic o žrecích z chrámu, ale dá se předpokládat, že se snažili vést obranu.

Mezi lidmi ze druhé skupiny se nakonec objevil jeden schopný muž, který se rozhodl jednat s Absalonem. Ten výpravu fakticky vedl, o dalších krocích po vypuknutí požáru rozhodoval právě on. Biskup se rozhodl výzvu k jednání přijmout, jen se přesunuli na valu do míst, kam požár dosud nezasáhl.

Rán nabídł Absolonovi kapitulaci města. Biskup se zamyslel a požádal o to, aby obyvatelé nehasili dále požár. S tím souhlasili, a tak se Ab-

solon vydal zpět do tábora na poradu. Dánové neměli v plánu Arkonu jen poplenit, jak před třiceti lety. Jejich záměr byl dalekosáhlejší, chtěli si Rány na dobro podrobit. Proto vyžadovali propuštění dánských vězňů, přijetí křtu, přenechání pozemků svatyně dánské církvi, účast na dánských výpravách a placení daní.

Ránové by moc prohloupili, kdyby odmítli nabídku. Město by možná ubránili, ale příště by se to už nemuselo povést. Dánský král a biskup byli navíc daleko, na rozdíl od žreců, kteří si pro sebe nárokovali třetinu kořisti. Valdemar dal Ránům možnost bojovat, aniž by tuto saň museli platit a navíc ostrov zbavil Svatovítových kněží. Slované přijali.

Podmanění Rujány

Arkona ale byla jen začátek. Ovládnutí jednoho města ještě nedostalo do Valdemarových rukou

celý ostrov, o což velmi stál. Naštěstí pro Dány se Ránové sami rozhodli jednat o míru. Noc po kapitulaci hradiště přijel za Absolonom posel, který přivezl nabídku míru od dalšího velkého města na Rujáně, Korenice. Biskup přislíbil, že se jednání zúčastní. Nejprve ale musel skoncovat se sochou čtyřlavého boha Svatovítova.

Ráno se do chrámu odebrala malá skupinka mužů se sekerami mající za úkol modlu zničit. Vysekali do zdí chrámu díru a porazili vysoký idol. Ten pak vynesli na světlo, kde jej před zraky Slovanů rozsekali na malé kousky a spálili v taborové kuchyni. Podle kroniky Činy Dánů po pádu sochy vyběhl démon, který v ní sídlil. Po zničení centra kultu se na řadu dostal zbytek ostrova.

Ke Korenicu se vydal Absolon se svým doprovodem, zbytek vojska měl dorazit později. Z města je přišlo přivítat ránské vojsko: šest tisíc dobře vyzbrojených bojovníků Dány sice vyděsili, ale když jim poslové vysvětlili, že nechtějí bojovat, zase se uklidnili. Po jednání přijala i Korenica Valdemara za svého vládce a i tam byly zničeny modly bohů.

Naskytá se otázka, proč se vlastně koreničtí nebránili, když měli tolik mužů. Odpověď je prostá, pro tolik mužů, místních a uprchlíků nebylo na hradišti dost zásob. Navíc podle památníků stály domy tak blízko sebe, že kdyby se podařilo střelou zapálit jeden, vzplálo by celé město. Toto nebezpečí si místní uvědomovali a rozhodli se neriskovat.

Kořist z tažení sice nebyla nijak velká, což se prostým vojákům nijak moc nelíbilo,

ale Dánům se podařilo získat ostrovní stát takřka nezničený. Velká hradiště se vzdala bud' po krátkém, nebo vůbec žádném boji, Ránové se zavázali platit daně a poskytovat bojovníky (a že až 12 tisíc mužů nebylo málo) a vlastní ztráty neměli nijak velké.

Ale úspěch měl i stinnou stránku. Pomořanská knížata, bratři Bohuslav a Kazimír, očekávala, že Rujánu za věrné služby dostanou do správy oni. Po vítězství se s Valdemarem rozkmotřili a mezi oběma státy začala válka.

Ostrov byl po pádu starých bohů rozdělen na 12 částí, každá měla svůj kostel podléhající dánské církvi, a o světské záležitosti se starala domácí knížata.

Konec jednoho věku

Nyní je čas, aby byla zodpovězena otázka položená na začátku článku. Co (a jak) se vlastně toho dne stalo? Již jsme si na ni tak trochu odpověděli, když jsem popsal, jak probíhalo dánské tažení. Otazníky tak stále visí ještě nad jeho dopady.

Jisté tedy je, že v horkých červnových dnech přijal křest poslední ze slovanských států. Mnoha lidmi je to pokládáno za konec slovanské tradiční víry jako takové a završení zotročení polabských Slovanů. Ani jedno ale není tak úplně pravda.

Slovanská víra ve Svatovítovi, Černobohu, Perunu či Triglava hned nezemřela. Na to církev potřebovala mnohem víc, než vykoupat tisíce lidí ve velkých kádích, naučit je latinsky otčenáš

a postavit kostely. Potřebovala čas, a potřebovala jej hodně. I u nás Homiliář opatovický ještě dlouho po křtu prvních českých knížat varuje, aby se nedodržovaly pohanské zvyky. V Rusku mohla víra ve staré bohy vydržet ještě dlouho do středověku, a pokud se díváme na pohanství jako celek, tak na východě stále žili pohanští Prusové. Svatovít již neměl velký krásný chrám s překrásnou modlou a podílem z kořisti, své přívržence ale jistě neztratil.

A co to rozšířené tvrzení o zotročení Slovanů? Pokud tak nazýváte lenní systém, pak byli dosud svobodní Slované poraženi otroky z řad Dánů a Němců. Do slovanských krajin tak zavítal po letech mír a ty tak mohly začít obnovu. Jen pro zajímavost můžu uvést, že Slované, které si

podmanil Jindřich Lev se velmi radovali, když jim v sedmdesátých letech umožnil plnit na území jeho nového nepřítele: krále Valdemara, nově zvaného Veliký. Ani pirátské řemeslo tak nebylo opuštěno.

Na stranu druhou ale musím říct, že by se tak nestalo bez kolonistů z německy mluvících zemí, v důsledku čehož nakonec slovanský jazyk v oblasti vymizel. Podobné praxe, ale se slovanskými osadníky, se držela i knížata před německým a dánským podrobením (ačkoli Rujána nové obyvatele tak moc jako kontinentální státy nepotřebovala). Tudy se dostáváme k problematice „Co by se stalo, kdyby...“, která je nejpochybně přitažlivá, ale mimo rámec tématu o dobytí Arkony.

Pozdě večer v Alangaru

OnGe

Slunce se schovalo za obzor a zbarvilo nebe mnoha odstíny červené a fialové. Stejnou scenérii mne Alangar uvítal před dvaceti lety, kdy jsem sem přišel poprvé. Kdo by si tehdy pomyslel, že nějaký Rufus, čerstvě nedostudovaný geolog, co se raději plavil přes půl světa do té nejzapadlejší díry v Císařství, bude jednoho dne majitelem plantáže a váženým měšťanem vzkvétající kolonie.

Jistě, kde bych dnes byl, kdyby na mému pozemku nebylo malé naleziště opálů, o kterém předtím nikdo netušil. Kdyby se o něm totiž vědělo, pozemek by jistě stál tolík, že bych si jej nemohl dovolit, nebo by mi ho vyfoukl nějaký vážený měšťan. Nebýt opálů, plantáž sama by mi stačila tak možná na obživu. Měl jsem zkrátka ten druh štěstí, který může potkat jen průkopníka v čerstvě osídlené divočině.

Největší poklad jsem však nenalezl v zemi, ale ve městě. Ofélie, krásná dcera majitele loděnice a především, jak mohu s neskrývanou hrdostí prohlásit, má snoubenkou.

Dnes se vracím z úspěšné obchodní cesty. Nejen že se mi podařilo všechno koření prodat za dobrou cenu, ale ještě před koncem plánované trasy. Mohli jsme tedy otočit loď zpět k Alangaru a vrátit se proti plánu o dobrý týden dřív. Vydám se navštívit svoji milou a přichystat jí tím milé překvapení.

Spěchal jsem tedy domů, abych se mohl po cestě umýt a náležitě upravit. Říkal jsem si, že možná už je na návštěvu trochu pozdě a měl bych počkat do zítřka. Pak jsem si ale řekl, že není vhodnější doba pro návštěvu mé milované, než právě teď.

Cestou moji pozornost upoutali strážní zajišťující bránu a pobíhající kolem zdi, která chrání město před divočinou tam venku. Nedalo mi to a zeptal jsem se jednoho z nich, co se děje. Prý patrolu za městem napadl tygr a dva strážné roztrhal. Já ale vím, že to nebyl žádný tygr a z pohledu strážného jsem vytušil, že on to ví také.

Jakkoliv je Alangar krásná a prosperující kolonie, má tohle místo i své špatné stránky. Národ kočičích lidí žijící v džungli od samého začátku napadá a zabíjí osadníky. Jsou to velké kočky, vypadající jako lidé. Někdo dokonce tvrdí, že jsou to lidé vypadající jako velké kočky, já už s nimi ale měl tu čest a vím, že to jsou jen divoká zvířata.

Plíží se nocí a těší se, až své ostré zuby zaborí do lidského masa. Jejich tlapy možná vypadají jako ruce, ale v každém z prstů se skrývá dráp, který si v ničem nezadá s drápfem tygra. Tři jizvy na mé levé tváři jsou památkou na přátelské podání ruky jednoho kočičáka. Jediné, co na ně platí, je odstřelit je dřív, než se k vám dostanou moc blízko.

Dělal jsem si starosti o plantáž, ale jak jsem se blížil k jejímu domu, mé myšlenky se postupně zcela upnuly k Ofélii. Vrátil jsem se o týden dřív a chtěl ji mile překvapit, co když ale v jejím budoáru čeká překvapení na mě? Co když je mi Ofélie nevěrná?

Služebná v Oféliině domě mi oznámila, že pán s paní jsou na výroční schůzi svazu alangarských pobřežních podnikatelů, slečna Ofélie je však doma. Vyzvala mne, ať počkám v hale, než mě ohláší. Já však řekl, že chci Ofélii překvapit. Musel jsem služebnou chvíli přemlouvat, když jsem jí však vyličil, jak radostné bude naše nečekaně brzké setkání, roztála jako sněhulák na rovníku a nechala mne, ať se uvedu sám.

Když se služebná s medovým úsměvem a zasněným pohledem dívala, jak stoupám po schodech vzhůru k Oféliině pokoji, neměla ani tušení, stejně jako já, jak rychle jí úsměv na tváři zmrzne. Mělo mě varovat Felixovo mrzuté mňoukání (Felix je Oféliin starý mrzutý kocour), které se ozývalo zpoza dveří. Já však vzal za kliku a byl jsem v šoku.

Hleděl jsem přímo do dvojice doširoka otevřených zelených kočičích očí. Kočičák v Oféliině pokoji právě zatnul drápy do taburetu, na kterém možná ještě před okamžikem seděla má milá. Zjevně překvapen mým náhlým vstupem strnul a hleděl přímo na mě. Neváhal jsem a tasil pistoli. Kočičák roztrhal taburet jak vzteký pes králíka a vyskočil do vzduchu. Vypálil jsem, kulka však nenašla svůj cíl a pouze roztráštily konvici s čajem na stolku. Rána však nezvaného hosta vystrašila a zmizel oknem do tmy.

Rychle jsem nabíl a vrhl se k oknu. Možná jsem se měl nechat kočičáka kočičákem a věnovat se víc Ofélii, která tam, chuděra, stála jak opařená s šaty zmáčenými čajem. Když se vzpamatovala, pustila se rovnou do mě. Že jak si to představuji, vtrhnout do jejího pokoje bez zaklepání a začít rovnou střílet. Co prý by bylo, kdybych jí trefil. Byla tak rozčilená, že o sobě dokonce hovořila ve třetí osobě. Nakonec mi vyčetla, že jsem jí rozbil konvici po babičce, zničil večerní šaty a pokazil večer. Že prý mě už nechce vidět. Sundala si snubní prstýnek a mrštila ho po mě.

Od té doby mě Ofélie nechce ani vidět. Asi jsem ji ztratil. Možná tato událost jen potvrzuje rčení, že ráno je moudřejší večera. Kdybych ale nevešel a kočičáka nezaplašil, kdo ví, co by mohl Ofélii udělat. Nikdy bych netušil, že je Ofélii ta čajová konvice tak drahá. Kdybych jen ten večer lépe mířil, mohlo být všechno jinak...

Rufus je na obchodní plavbě na sever. Zase. Otec s matkou jdou dnes na výroční schůzi svazu alangarských pobřežních podnikatelů – té nejnudnější sešlosti, jakou si jen dovedu představit. Zase. Prý: „Ofélie, nechceš se s námi podívat na nové vzory koberců? Určitě se ti budou líbit.“ To určitě. Řekla jsem raději, že mě bolí hlava.

Abych se doma nenudila, pozvala jsem Rangšu na čaj. Jsme spolu domluvené, že když dám za okno svíčku v zelené sklenici, je to jako pozvání na čaj. Občas Rangša nemůže přijít, to se snad dnes nestane.

Rangša je má nejlepší kamarádka, jediný problém je, že je to kočičanda. Ne že by to bylo něco špatného, ale je kolem toho spousta starostí. To všechno kvůli té hloupé válce, co s kočičáky vedeme. Třeba když chce přijít na čaj, musí se vyhnout všem strážím, přelézt hradby a vlézt ke mně oknem. Ale Rangše to nevadí, je hrozně milá.

Rangša přišla, přinesla i pytlík čaje. Není to úplně čaj, je to sušené listí, co roste v pralese, ale chutná jako čaj, možná i lépe. Říkáme tomu „kočičí čaj“. Tak jsme postavily na čaj a povídaly si.

Felix, můj kocour, nemá Rangšu rád. Vlastně na ni žárlí. Zrovna když jsem Rangše říkala, že Rufus je někde na moři, přišel a začal na ni sychet. Říkala jsem, že je to celý Rufus a opravdu, jak tam seděl a mračil se, vypadal přesně jako Rufus, když mluvím s jiným mužem, než s ním.

„Tak ho trochu pozlobíme,“ povídá Rangša a stoupla si na čtyři, udělala kočičí hřbet a začala příst. Když jsem jí ještě podrbala za ušima, Felix se mohl zbláznit. Byla to náramná legrace.

V tom se najednou otevřeli dveře a k mému překvapení tam stál Rufus. Jak viděl Rangšu, jako by úplně zešílel. Vytáhl pistoli a rozstřelil s ní konev s čajem. Rangša selekla a utekla oknem a já byla celá zlitá čajem. Ten neurvalec se nejen že neomluvil, ale hned se s pistolí vrhnul k oknu. V tom mi došlo, že to nebylo nějaké uklouznutí, že chtěl Rangšu prostě zastřelit.

Tak jsem mu řekla, co si o tom jeho vpádu a přehnané žárlivosti myslím, hodila mu snubní prstýnek na hlavu a řekla, že už ho nechci nikdy vidět. Co taky s mužem, který bere zbraň na vaše kamarádky.

Slunce zapadlo a v horním okně domu těsně za alangarskými hradbami se rozsvítilo zelené světlo. Bude posezení u Ofélie. Počkala jsem, až se úplně setmí, vzala nějaké sušené bylinky a vydala se na cestu.

Po okraji pralesa si udělal stezku tygr, tak jsem to musela vzít kolem. Nebyla jsem moc opatrná a narazila na hlídku. Utéct jim nebylo těžké, co taky v noci zmůžou šeroslepí hlídači? Nakonec se místo za mnou vydali po tygří stezce. Nechala jsem je, ať si dělají co chtějí a počkala si v kroví, než stráž na zdi přejde a já budu moci přelézt. Pak už stačilo jenom přeskočit na římsu a zatukat na okno.

U Ofélie byla legrace, jako vždycky. Z bylinek jsme uvařily čaj a tlachaly o všem možném. Ofélie má kocoura, kterému se moc nelíbím. Asi na tom není nic divného, moje opička Ofélie také nemá vůbec ráda.

Když jsme byly v nejlepším, tak do pokoje vrazil nějaký chlap. Možná to byl ten Oféliin Rufus, nestáčila nás představit. Zrovna

jsem se opírala o takvou polstrovanou stoličku když tam vtrhnul. Lekla jsem se tak, až jsem do ní zasekla drápy. Snažila jsem se je vyháknout, ale ten chlap vytáhnul pistoli a tak jsem na nic nečekala, vytrhla drápy ze stoličky i s čalouněním a šup oknem ven, přes zed' a honem do lesa. Ještě stačil vyštřelit, ale netrefil mě. Akorát ta stolička to škaredě odnesla, ale Ofélie si určitě pořídíjinou.

Byl to sice celkem krátký, ale docela podařený večer.

Býval jsem měkoučký taburet potažený zeleným semišem. Ted' je ze mě jenom spousta nepořádku, protože na mě pustili kočku.

napsal „Vallun“

Literatura

ŽOLDÁCKÝ KRONIKÁŘ

Mistr vypravěč Frederick Forsyth si svým nevšedním literárním uměním vysloužil celou řadu přezdívek a jmen. Kronikářem žoldáků může být zván stejně jako králem špionážních románů či Mr. Thrillerem, neboť podstatnou část novinářské a ranou fázi literární tvorby toto téma významně ovlivnilo. Jak lze již asi vytušit, nejedná se o Jarlaxla Baenre či Nicomo Coscu, ale o vojáky štěstěny, leckdy veterány druhé světové války, kteří se účastnili dekolonizačního procesu v Africe, at už na té nebo oné straně, nezřídka na obou. Nicméně o jednom z nejúspěšnějších autorů bestsellerů lze napsat mnohem, mnohem víc, nejen nejčastěji citovanou část z jeho životopisu: „Během svého života jsem těsně unikl hněvu obchodníka se zbraněmi v Hamburku, za občanské války v Nigérii na mě střílel MiG a ocitl jsem se uprostřed kravávho převratu v Guineji-Bissau. Zatkla mě Stasi, postarali se o mě Izraelci, IRA mě přiměla ke spěšnému přesunu z Irska do Anglie a jistá přitažlivá agentka československé tajné policie – její počínání bylo zkrátka trochu intimnější. A to je jenom začátek...“ Opravdu začátek - mohl by zmínit ještě to, že v Paříži jej učily ruštinu princezny gruzínského rodu Diadiany, irský předseda vlády Charles Haughey, známý svými antibritskými postoji, se s ním objímal na zasedání vlády a vedl neformální jednání o zničení jaderného arzenálu Jihoafrické republiky před předáním moci Mandelovi.

V sedmatřicátém Drakkaru vyšel, mimochodem velmi přínosný, Argonantův článek „Rezize a kritika“, v němž se dočteme, tak jako i u jiných teoretiků literární tvorby, že autor by měl psát především o tom, co zná. Toto heslo naplnuje Forsyth dokonale. Většina jeho románů je o pracovních zpravodajských služeb a sám byl řekněme externím spolupracovníkem Secret Intelligence Service, známé také jako MI6, britské zahraniční rozvědky. Svou roli kolegy Jamese Bonda popsal spolu s ostatními neméně zajímavými, byť známějšími, historkami ze svého života v knize *Vypravěč: vlastní životopis*.

Pokud se někdo, neznaje autorovy vypravěcké schopnosti, nad životopisem ušklíbl, udělal chybu. Nejen, že je zde osvětleno mnohé, co se promítá do jeho tvorby, ale jde i bez toho o historky nad jiné zajímavé a prokazující detailní porozumění pro lidskou duši, jehož nedostatek se Forsynthovým knihám leckdy vyčítá, podle mého neoprávněně. Kniha začíná vzděláváním v Tonbridge, drsné chlapecké škole se silnou kriketovou tradicí náležející pod Eton (založena 1553), kde se zrodila nejen typicky anglická buldočí povaha, ale skrže pozorování Spitfireů startujících proti německým bombardérům též láska k létání. Přestože do kabiny této legendární druhoválečné stíhačky usedl až o mnoho desetiletí později, stal se nejmladším pilotem RAF na jiné stíhačce - jednomotorovém dvoutrupém stroji de Havilland Vampire. I v tom se odrážela obliba samoty, jež je podle jeho vlastních slov pro spisovatele během periody tvoření nezbytná. Psaní knih pak bylo pro Forsytha přiroze-

ným vyústěním novinářské dráhy, na niž se dal proto, aby mu uhradila náklady na cestování po světě, jež chtěl od mala poznávat.

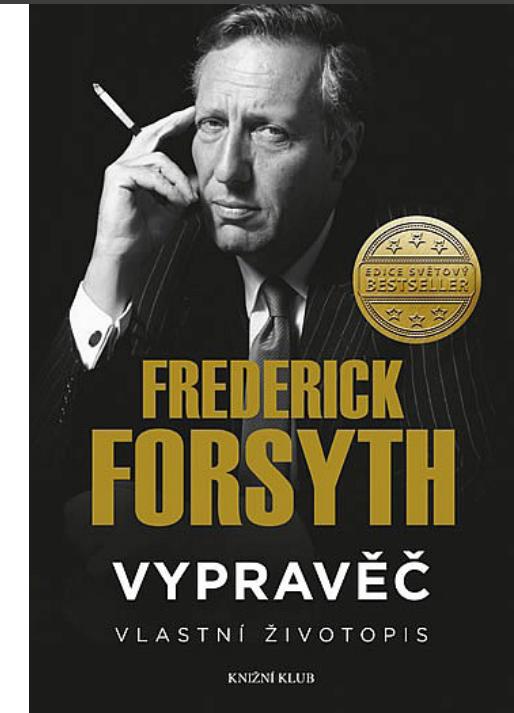
Mezitím stihl trávit části prázdnit ve Francii, konkrétně ve vesničce Lamaziere-Basse na západním úbočí Massive Central, kde definoval svůj vztah k Zemi galského kohoutu, jež pro většinu Britů představuje tu část Evropy, která není nepřátelská. Zde by se nabízelo uvést, nechtě si čtenář sám vybere, kam patří slovíčko „přímo“, ale zrovna Forsynthův vztah k Francii, jež je určujícím snad pro všechny soudobé britské spisovatele, nebyl tak negativní jako třeba u Tolkiena. Několikrát také vyměnil Francii za Německo, což mu stačilo na to, aby díky přirozenému talentu oba jazyky ovládl téměř jako rodilý mluvčí. Za studijního pobytu na Univerzitě v Granadě se pak v období krátkého mladického vzdoru stihl absolvovat kurz na toreadora, ale na rozdíl od Hemingwaye se tomuto tématu ve své tvorbě nevěnoval. Proti opravdovým býkům však nikdy nezápasil, neboť nedokázal zachovat dostačný klid tváří v tvář útočícímu býkovi. Později však byl při obdobné konfrontaci s východoněmeckými pohraničníky úspěšnější, možná i díky tomuto cvičení. Ke zvítězit a přirodě vůbec však choval velkou úctu, jak vyplývá například z úžasné povídky Císař vyprávějící o lovu kapitálního marlina modrého, mečounovitou rybu zvanou též plachetník. Mimochodem, tato povídka je zároveň poctou knize Stařec a moře od výše uvedeného autora.

Po vojenské službě, v roce 1961 začal pracovat jako reportér pro agenturu Reuters a

o čtyři roky později, když mu bylo 27 let, přešel do stáje BBC. Jednou z událostí, jež zpravodajský pokrýval, byla série neúspěšných atentátů na prezidenta Charlese de Gaulla, které připravovali Piedes noir (Černé nohy), bývalí důstojníci koloniální armády nespokojení s jeho politikou přiznání nezávislosti Alžíru. Důkladnost, s jakou zpracovával podklady pro tuto sérii reportáží, se stala základem pro jeho první plnohodnotný a nejslavnější román *Den pro Šakala*. Šakalem je neznámý nájemný vrah a jeho cílem nikdo jiný, než nejslavnější Francouz dvacátého století. Přestože se komisař Laval a spolu s ním i zbytek francouzského státního aparátu snaží odstřelovače najatého nespokojenými důstojníky, od nichž také unikla informace o připravovaném atentátu, zastavit, Šakal proniká stále blíž a blíž svému cíli, známému pohrdavým postojem k pokusům o násilné ukončení jeho života. Napětí a atmosféra, jež jsou od počátku, vlastně již od kultovní první věty: „**V březnu v šest čtyřicet je v Paříži chladno a snad ještě chladněji, když má někdo zemřít před popravčí četou.**“ na vysoké úrovni, se s přibývajícím dějem rozvíjejí a stupňují až do strhujícího finále, v němž záleží na každé vteřině a každém centimetru. Kniha vydaná v roce 1969 se již o 4 roky později šťastnou náhodou dočkala zdařilého zfilmování Fredem Zinnemanem s Edwardem Foxem a Michaelm Longsdalem v hlavních rolích. Zinneman letěl do Londýna se domluvit na zfilmování divadelní hry *Abélard a Heloisa*, avšak ta na poslední chvíli nebyla stažena z repertoáru a zoufalý producent mu předložil rukopis *Dne pro*

Šakala. Slavný režisér nezaváhal. Naopak *Šakal* Michaela Caton-Jonese z roku 1997 je pro mne nepříliš povedenou „vykrádačkou“ obou předloh, již nepomůže ani Bruce Willis. Za zmínku stojí, že kniha vyšla v Československu již v roce 1975, tedy v době, kdy Forsyth podle některých náznaků operoval proti zdejší rozvědce, jež na něj nasadila dokonce i labut – půvabnou agentku s výcvikem v intimnostech.

Ještě předtím, než proměnil své poznatky z Francie v román o nejslavnějším literárním atentátníkovi, byl Forsyth redakcí vyslan do subsaharské Afriky, konkrétně do Nigerie, kde v červnu 1967 dlouhodobé neshody a problémy přiměly kmen Ibu (též Igbo) pod vedením charismatického a vzdělaného plukovníka Emeka Ojukwu vyhlásit samostatný stát Biafra. Přímé příčiny této revolty spočívaly ve vnitronigeriských etnických konfliktech a snaze federální vlády zbavit kmen Ibu vlivu nad ropnými nalezišti. Federální vláda s nemalou podporou Londýna ihned zahájila rázné ofenzivní operace s nemalým dopadem na civilní obyvatelstvo s cílem vzpouru urychleně ukončit. Forsyth byl jedním z mála reportérů, kteří se obtěžovali s tím, zajistit si pohled obou stran. Vypravil se přímo do Biafry a netvořil zprávy, tak jako většina ostatních, jen ze vzdáleného a pohodlného Lagosu. Snaha být „při tom“, psát o bojích přímo z bojiště, vedla k tomu, že byl Forsyth mnohými považován ze dalšího z řady žoldáků, jež se války na obou stranách účastnili. I přes maximální snahu o nestrannost nemohl Forsyth nezaznamenat, že britská politika je založena na informacích

ovlivněných propagandou federální vlády, podle nichž nejrychlejší cestou k utrpení bylo rychlé vítězství Lagosu, což bylo ve zjevném rozporu s tím, co sám zaznamenal. Ostatně, oficiální nigerijské zdroje od počátku hlásaly, že vzpouru ukončí do dvou týdnů, trvala téměř půl třetího roku. Forsythovy reportáže napomohly získat pro Biafrany, ale též pro trpící nigerijské civilisty mezinárodní humanitární pomoc, avšak zároveň vedly ke ztrátě podpory londýnských redakcí. To ale nemohlo absolventem Tonbridge otrást a pokračoval jako reportér na volné noze. Rozchod s BBC byl poněkud dramatický a zahrnoval mj. vloupání do jeho bytu.

Z Biafry odletěl jedním z posledních letadel těsně před Vánoci 1969, ke zhroucení bia-

ferského odporu došlo počátkem ledna 1970. V předchozím roce vydal (fotografickou) knížku *Příběh Biafry*, v té době byl rovněž kontaktován Secret Intelligence Service, jež na rozdíl od ministerstva zahraničí měla zájem o úplnější a přesnější zpravodajství, než poskytovalo lagské ministerstvo informací. Tajná služba Jejího Veličenstva ale externí spolupracovníky nehnoruje a nezávislé články nevynášely mnoho peněz, neb většinu mediálního prostoru okupoval přeci jen závažnější konflikt ve Vietnamu. Forsyth se tak ocitl v Londýně, živý a zdravý, ačkoliv na jeho hlavu byla v Nigerii vypsána odměna, ale chudý, ba dokonce zadlužený. Proto za 35 dní v lednu a únoru 1970 napsal již zmíněný Den pro Šakala, přičemž Charles de Gaulle byl sice na penzi, ale stále živ. Napsat román se ukázalo jako ta snadnější část, prodat jej nakladatelům se ukázalo větším oříškem. Nebyl úspěšný až do září téhož roku, kdy náhodou potkal Harolda Harrise a vnutil mu stručnou synopsi své románové prvotiny. Štědrou smlouvou dostal, ale měla jeden háček – zněla na tři romány. Tak vznikl nejprve *Spis Odessa*, neb Harris byl židovského vyznání a tak dal přednost příběhu o lovu na bývalé nacisty a pak román *Žoldáci*.

Spis Odessa pojednává o s největší pravděpodobností fiktivní organizaci bývalých příslušník SS, kteří si pomáhají přežít v poválečném světě. Odborným konzultantem pro tuto knihu byl sám lord Russell z Liverpoolu britský žalobce v Norimberském procesu, a spolupráci neodmítl ani Simon Wiesenthal. Původně měl být ústřední postavou fiktivní esesácký vrah, ale nakonec nebyl

důvod nevyužít skutečnou osobu, Řezníka z Rigy, hauptsturmführera Eduarda Roschmanna. Bývalých nacistů bylo tolik, že ti řadoví snad ani žádné zvláštní spolky nepotřebovaly. Postačila pasivita ve správnou chvíli a další vyšetřování uvízlo na mrtvém bodě. K této velmi impresivní knize, rovněž zfilmované, zbývá jen dodat, že ani postava Herr Taubera a její svědectví není, naneštěstí, fiktivní. I *Spis Odessa* byl zfilmován Ronaldem Neamem s Jonem Voigtem v hlavní roli, za zmínku však spíše stojí, že hudbu k němu složil Andrew Lloyd Weber. Film pak údajně přispěl k tomu, že byl Roschmann v Argentině odhalen, zatčen a na útěku zemřel na infarkt.

Žoldáci, v originále *The Dogs of War*, podle Shakespearových slov, vložených do úst ducha Julia Ceasara, pak zúročuje Forsythovy zkušenosti z Afriky tentokrát beletristickou formou. Ústřední zápletka je jednoduchá, ve fiktivní africké zemi je objeveno obří naleziště platiny, těžební společnost nechce platit současně vládě a tak si najme skupiny žoldáků, aby zajistili moc osobám s poněkud větší mírou porozumění. Převrat se uskuteční dle plánu, ale ukáže se, že někteří žoldáci mají vlastní agendu. A také svědomí. Této knize je leckdy vyčítána obsáhlá střední pasáž, která se do nejmenších podrobností zaobírá připravou žoldáckého útoku. Ačkoliv je pravdou, že hlavní děj se oproti napínavému úvodu a veledramatickému závěru posouvá pomaleji, tak i popis logistické a taktické přípravy v podání Mistra vypravěče baví a udrží pozornost. Navíc má nesporné kouzlo pro všechny hráče her na hrdiny, kteří by si zvolili

dobrodružství za doby studené války, ale mimo hlavní kolbiště. V minulosti měla kniha ještě jedno uplatnění. V roce 1975 ji použil Bob Denard při výcviku své jednotky žoldáků, jež mu pomohla získat Komorské ostrovy pod francouzskou kontrolou. O šest let později se o totéž pokusil Jihoafricán Mike Hoare na Seyschelách, ale neuspěl – na místo námořního výsadku zvolil vzdušnou cestu, což, jak Forsyth naznačuje, není pro daný účel vhodné, neboť námořní přeprava poskytuje čas a soukromí na důkladný výcvik a způsobuje menší dezorientaci, než seskok z nebe, který tak je vhodný jen pro ty nejlepší z nejlepších – elitní útvary rádných armád. Při své vrozené skromnosti Forsyth ale opomenu další podstatný detail – Seychely jsou součástí Britského společenství národů a proto se tam kniha *Žoldáci* prodávala stejně skvěle, jako ve všech ostatních státech Britského impéria, tudíž jí znali nejen útočníci, ale snad ještě lépe i obránci.

V lednu 1974 se pro nesouhlas s novou labouristickou vládou a zejména její daňovou politikou vydal do Španělska, a to i s manželkou, modelkou Carrie, jíž si vzal po krátké známosti předchozího roku na Gibraltar, a později do Irsku, kde byl jakožto autor *Dne pro Šakala* požádán o zajištění bezpečnosti návštěvy Jana Pavla II. V Irsku se rovněž narodili oba jeho synové, ale zhoršující se bezpečnostní situace přiměla Forsythovu v roce 1980 k návratu do Londýna. V té době měl už na svém kontě další velmi úspěšný román *Ďáblova alternativa*, v němž se již dostal k tématu Studené války. Ještě předtím ale vydal sbírku povídek *Beze stop* (obsahující již

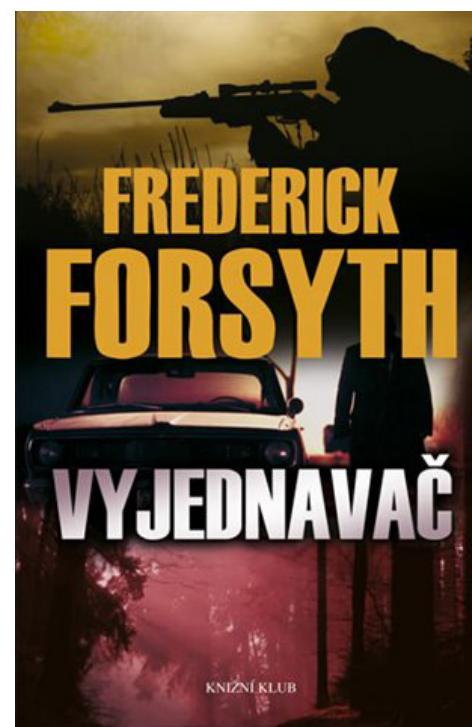
zmíněného Císaře) a krátký příběh z leteckého prostředí *Pastýř*, jež je vedle dokumentárního Příběhu *Biafry a Fantoma Manhattanu*, pocty klasickému divadlu obecně a Fantomu Opery Gustava Lerouxe zvláště, jedním z mála výletů mimo špiónažní svět, a jedinými delšími než povídka. *Dáblova alternativa* přináší příběh o tom, jak akce ukrajinských separatistů namířená proti šéfovi KGB zkomplikuje situaci při probíhajících jednáních o odzbrojení. Situace dospěje ke zdánlivě neřešitelnému patu, vyhovět teroristům znamená třetí světovou válku, nevyhovět jim pak ekologickou katastrofu pro celou západní Evropu. V takovém případě zbývá jen jediná alternativa, ta dáblova.

V roce 1984 se Forsyth vrátil k tématu hrozícího jaderného konfliktu v románu *Čtvrtý protokol*, jež se věnuje hrozbě použití kufříkové atomové bomby proti Londýnu s cílem posílit protiválečné hnutí a umožnit radikálnímu, tehdy prosovětskému, křídlu labouristů vyhrát volby. K tomu se připojuje otázka pátrání po posledním členovi tzv. Cambridgeské pětky, skupiny intelektuálů, jež před druhou světovou válkou zlákaly ideologické důvody pro spolupráci se Sovětským svazem, z nichž nejznámějším byl Kim Philby. Na pozadí tohoto příběhu se rozhrává neskutečně mnohorstevnatá mocenská hra, v níž vyniká nenápadný sir Nigel Irvine, šéf britské rozvědky. Filmové zpracování této knihy stojí za zmínku především proto, že v roli agenta KGB vystupuje Pierce Brosnan, budoucí James Bond. Podobné téma má i *Vyjednavač* z roku 1989, kdy skupina amerických zbrojářských

magnátů připraví plán, jež má zmařit uzavření nové odzbrojovací dohody a jako návdavek vést ke konfliktu, jež by umožnil Spojeným státům ovládnout ropná pole na Středním Východě. Únos prezidentova syna skončí jeho vraždou provedenou zjevně sovětským zařízením. Vyjednavač, bývalý Zelený baret Quinn, se tak ocítá na seznamu podezřelých a prchaje před rozvědkami Západu i Východu musí odhalit skutečného vraha dříve, než svět dospěje k dalšímu krvavému konfliktu. To znamená vyslechnout některého z žoldáků najatých na tuto špinavou práci, jenže najít někoho z únosců živého se ukáže prakticky nemožným. Forsyth se tak loučí s tímto drsným, leč vzrušujícím světem, který i v reálném světě pozvolna zanikl, aby uvolnil místo

neméně krvavému, ale především gentlemanství prostému věku žoldáků postsovětských.

Během psaní *Vyjednavače* se Forsythovi rozpadlo manželství, sice v přátelském duchu, ale jeden negativní následek to přesto mělo, v důsledku toho klesla stratifikace jeho majetkových investic. Na to doplatil vzápětí, kdy zbankrotovala společnost spravující všechny jeho zbývající investice. Výsledkem byla kniha *Mistr klamu*, jež současně vznikala jako scénář pro televizní minisérii, o Samu McCreadym, šéfovi oddělení SIS pro dezinformace a psychologickou válku. První příběh z tohoto cyklu vypráví o sice náročné, ale v zásadě klasické operaci na převoz dokumentů z Východního Německa. Takovou operaci Forsyth ve prospěch SIS nejméně jednou osobně podnikl, i když na rozdíl od McCreadyho při ní nemusel nikoho zabít. Už druhá kapitola ale nabírá vyšších obrátek, neboť sovětské vojenské rozvědce GRU, schopnější, méně nápadné sestřence KGB, se podaří zasít nedůvěru mezi britské a americké zpravidajské služby. Následuje další, potenciálně autobiografická povídka, kdy se spisovatel shánějící informace o obchodních se zbraněmi vydává za potenciálního kupce libyjského kontrabandu. S jeho pomocí Královští člunaři (SBS, Special Boat Service, námořní obdoba slovutné Special Air Service) najdou a zajistí tu správnou lod' vezoucí smrtící náklad do Irska. V posledním příběhu se musí McCready angažovat v procesu osamostatňování fiktivního karibského ostrůvku Barclay, o něž mají zájem dva bohatí političtí kandidáti – drogový kartel a

kubánská tajná služba. Přestože Sam ve všech případech přímo vzorně uspěl, je v rámci opojetní koncem Studené války propuštěn a odchází na odpočinek.

Boží pěst se pak stává přechodem mezi érou Studené války a problémy postbipolárního světa. Předtím, než může proběhnout operační Pouštní bouře, musí být zlikvidován irácký arzenál zbraní hromadného ničení a zejména superdělo schopné využít suborbitálních drah k ostřelování jakýchkoliv cílů na Středním východě jadernými a možná i jinými zbraněmi. Ačkoliv patří *Boží pěst* mezi nejdelší Forsythovy romány, jen dva roky po ní (v roce 1996) následovala *Ikona*. V ní se Forsythovo umění rozvinulo naplno a podle mého představuje absolutně nejlepší špionážní román a dost možná nejlepší jednosvazkovou (to aby se vešla vedle Pána prstenů) beletrie vůbec. Děj je zasazen do postsovětského Ruska, v němž se schyluje k volbám, jejichž favoritem je Igor Komarov, oblíbený politik slibující efektivní řešení problémů a lepší život pro všechny. Jako splátka za pivo věnované britskými vojáky neznámému kolegovi z Rudé Armády v roce 1945 se dostane Londýnu do rukou skutečný, přísně utajovaný, Komarovův politický program. A ten je děsivý. Zahrnuje monopolizaci politické moci, ovládnutí klíčových průmyslových podniků a znovuobnovení vlivu Moskvy v bývalých sovětských republikách a nejen v nich. Jestli je Vám to povědomé, tak vězte, že Komarov podle románu vstoupil na scénu v roce 1999, ve skutečném světě se tehdy stal premiérem Ruské federace jiný bývalý agent KGB,

Vladimir Putin. Žel, sir Nigel Irvine je jen fiktivní postava a právě on rozehraje složitou hru, na jejímž konci je v Rusku opravdu lépe, ale bez pána Komarova.

Někteří *Ikoně* vyčítají, že je závěr poněkud přemrštěný a ano, reinstalace cara se takovým může jevit, avšak v podmínkách, jak jsou na úvod ikony podrobně popsány, dává takový postup smysl. Navíc, chcete-li věrohodně vyřešit vnitřní problémy Ruska, tak obvyklejší či umírněnější řešení nebudou fungovat, a to ani v romanových rozměrech. Ke špionážním románům pak hra o vysoké sázky prostě patří. S Forsythem snese srovnání jen málo z těch nejlepších autorů thrillerů. Řemeslně nejblíže je mu Ken Follett, jenže ten utekl do prostředí historické fikce, s níž ostatně celou dobu koketoval. John le Carré má stejně jako Forsyth zkušenosti s prací tajných služeb, nebo to alespoň tvrdí, ale přes nezřídka výborné nápady Forsythových kvalit nedosahuje i proto, že se snaží svým románům dodat psychologický rozměr, což působí uměle a nedůvěryhodně. Agent, který by uprostřed přestřelky zvažoval vztah obecné a speciální morálky by zemřel. Zbývají tedy Američané, Robert Ludlum a Tom Clancy, oba na rozdíl od britských kolegů, již mrtví a stejně postižení i tím, že jejich jméno se stalo literární firmou. A shodně dopadnou i při srovnání uměrenosti. Tak namátkou Ludlum nechá unést papeže (*Cesta do Gandolfa*) či zbudovat kulisy Washingtonu pro šíleného ministra zahraničí ve snaze odvrátit jadernou válku (*Mozaika Parsifal* – mimochodem, hlavní hrdinové pocházejí z Československa).

Clancy proti tomu odpálí atomovou bombu na finále Superbowl v Denveru (*Nejhorší obavy*) a rozpoutá v devadesátých letech válku mezi Japonskem a Spojenými státy (*Čestný dluh*). Proti tomu je návrat potomka dynastie Romanovců vcelku uvěřitelný.

Po *Ikoně* následovala sbírka delších povídek *Kvintet*, jež v papírové podobě vyšla dříve v češtině než v angličtině, romány *Mstitel*, *Afgháneč*, *Kobra* a *Seznam smrti*. A je ohlášen ještě další román, s pracovním názvem *Liška*. *Mstitel* je druhou nejvýše oceňovanou Forsythovou knihou, nejen kvůli výborně napsanému hlavnímu hrdinovi Calvinu Dexterovi, ale především přímo geniální, byť v důsledku děsivou pointou. Ke cti mu slouží též nenásilné, ale o to uvěřitelnější a působivější upozorňování na hrůzy války. Oba dva špičkové romány by měly nést důrazné varování ministerstva zdravotnictví ohledně negativních dopadů na lidský spánek. V *Afghánci* se vrací oblíbená dvojice Mikea a Terryho Martinových, jež zastavovala Hussajnovu Boží pěst, ale ani to nepomůže tomu, aby se vyrovnal špičkové kvalitě svých předchůdců, ovšem přeměna použití tanku na zkapalněný zemní plyn jakožto základu pro obří palivo-vzduchovou bombu si uznání zaslouží. *Kobra* se věnuje problematice pašování drog do Spojených států a Evropské unie, pročež se nevyhne srovnání s Clancyho Jasným nebezpečím. Nejděsivějším závěrem je pak skutečnost, že ani 11 let, jež odděluje tyto knihy, nezměnilo nic na naléhavosti tohoto problému. Obě dvě knihy se zdají naznačovat přeci jen slábnoucí schopnosti Mistra vypravěče, Ko-

bra patrně více, přesto je i ona nadprůměrným thrillerem. *Seznam smrti* dává na tyto obavy z větší části zapomenout, je sice přímočařejší, než nejlepší Forsythova díla, ale určitá surovost jen podtrhává vyznění celého příběhu. Chronologicky pak následuje Vypravěč, v němž není po jakémkoliv autorské slabosti ani stopy, což ostatně komplikovalo i přípravu tohoto článku, neboť místo rychlého ověření některých faktů jsem se do knížky opakovaně začítal, ač jí mám již nejednou přečtenou.

Na stylu Mistra vypravěče je poznat, že byl nejprve novinářem nejlepšího britského ražení, jehož heslem bylo: „*Novinář by se nikdy neměl přidat k establishmentu, ať jsou svody sebelá-kavější*. Naším úkolem je volat mocné k zodpo-vědnosti, ne se s nimi spolčovat. Ve světě, který je stále posedlejší vlivem, penězi a slávou, musí

žurnalista a spisovatel zachovávat odstup.“ O jeho ryzím charakteru nejlépe svědčí to, že v době, kdy britskou vládu ostře kritizoval pro nevhodný postoj k biaferské otázce, zároveň souhlasil s bezplatnou službou ve prospěch SIS často zahrnující situace, při nichž byl ohrožen na životě. Všechny jeho romány se vyznačují až pedantickou znalostí veškerých detailů, pro řádnou přípravu neváhal navštívit válkou zmítané Mogadišo, což byl jediný případ, kdy vzhledem k pokročilému věku pětasedmdesáti let využil služeb osobního srážce, pár let před-tím navštívil Guineu-Bissau sám. Přesná znalost faktů se pak stala základem pro vyprávění napínavých příběhů zahrnujících uvěřitelné postavy na obou, přesněji však všech, stranách konfliktu vedoucích k úžasně vystavěným pointám, u nichž překvapení je jen jednou z mnoha vyvolaných emocí. Na rozdíl od Clancyho, jehož stěžejní dílo lze chápat jako kapitoly ze života Jacka Ryana, jež začíná jako syn jednoho z detektivů vyšetřujících vraždy drogových dealerů v románu *Bez výčitek* až po prezidenta Spojených států během války činy s Ruskem v *Medvědu a drakovi*, a ještě později jako otce hlavního hrdiny další románové série jiných autorů, má Forsyth více různých hlavních hrdinů, s odlišnými charakte-ry i osudy. Z nich nejzapamatování hodnější je sir Nigel Irvine, šéf SIS a nejschopnější hráč této hry, jaký kdy spatřil stránky knih. Kdyby Británie měla blanický pantheon literárních hrdinů připravených vyrazit na pomoc v časech nejvyšší nouze, tak tento pán bude strategem týmu zahrnujícího Robina Hoda, Jamese Bonda, Biggle-

se či Hermionu Grangerovou – velitelem by byl nejspíš sir Winston Churchill v podobě, v jaké vystupuje ve svých vlastních knihách. Forsythův svět je na jednu stranu drsný svět, v němž vítězí jen ti nejschopnější a smrt může potkat kohokoliv, na stranu druhou dobro vítězí v příjemně optimistickém množství případů.

Na závěr nelze nalézt nic lepšího, než samotná slova Mistra vypravěče ze závěru úvodu jeho životopisu:

„Můj život byl požehnán mimořádným štěstím, pro které nemám vysvětlení. Vícekrát, než dokážu spočítat, mě příznivá náhoda dostala z ošemetné situace nebo mi zajistila výhodu. Na rozdíl od reptalů ve všech nedělních bulvárních plátcích jsem měl dva báječné rodiče a prožil jsem v kentských polích spokojené dětství. Splnil jsem si své rané sny o létání a cestování i ten pozdější o psaní. Díky tomu jsem získal dostatek materiálních prostředků k pohodlnému životu, přičemž jsem vlastně nikdy nic jiného nechtěl.“

Měl jsem dvě krásné manželky, vychoval dva dobré syny a těším se pevnému zdraví. Za toto vše jsem hluboce vděčný, třebaže nevím přesně, jakému osudu, štěstěně nebo božstvu. Asi bych se měl rozhodnout. Koneckonců, možná se s Ním brzy setkám.“

napsal Argonautus

Literatura

JAK JSEM ZKOUŠEL NAPSAT ROMÁN

Toto pojednání je určeno všem, kdo cítí potřebu jednoho dne napsat román. Protože vážný román, to je disertační práce spisovatele a nad něj není. Pokud si s tou myšlenkou jen tak pohráváte, pak vězte, že vás realita brzy vyzkouší, jak moc to myslíte vážně. Jestli je vaše srdce ryzí a odhodlání nepřekonatelně silné, potom vám mohu ušetřit některé fatální omyly. Bohužel už nelze zabránit omylům dalším, kterých jsem se jen náhodou nedopustil a které čekají možná na vás. A ti, kdo román psát nechtějí, se alespoň mohou zasmát cizímu neštěstí.

Průvodcem dobou mých spisovatelských pokusů je deník, vedený rukou ve školních notýscích formátu A6. První zápis spáchal mladistvý gymnazista 27. 12. 1982, poslední je od dospělého autora románu ze 3. 9. 1994. Mezitím se stalo strašně moc věcí, ale deník si všímá jen toho spisování. Vlastně jsem o tom už jednou *psal*, ale tady se zaměřím jen na dobu, kdy jsem se pokoušel napsat román.

I. Atlantis

První spisovatelské období sestávalo z psaní krátkých povídek. Samozřejmě také ručně. Od

díla číslo (1) z roku 1975 do čísla (30) z roku 1979. Což vychází na 6 povídek ročně, dohromady asi v rozsahu jediné dnešní. Takže třeba *Zvláštní povrch* (24): Sonda mimozemšťanů přistane na vrcholu Newyorského mrakodrapu, zjistí pomocí čidel, že je povrch z betonu, ovzduší plné života nebezpečných zplodin, takže planeta je evidentně neobyvatelná a sonda zase odletí. Konec. Rozměr 2 strany.

Takové věci se tehdy vydávaly jako na běžícím páse (Eric Simon, Robert Sheckley), a mne na tom zřejmě okouzlovalo, že jsem to uměl taky.

1979 se zjevila povídka *Atlantis* (22). Byli tam archeokosmonauti a dávní bohové, taková Dänenkenovština. Prvotní zápis 27. 12. 1982 o tom říká, že:

Pro mne závažná věc. První dlouhá povídka. Druhou verzi jsem vzdal, protože dopadla hůře, než první. Až mne to začne bavit, napišu třetí verzi. Musí se to výtečně napsat, jinak to nestojí za nic.

A o velký kus dál stojí věta:

...román by mohl vzniknout z Atlantis, která by šla podstatně rozšířit. Zatím o to nemám zájem.

Tento první pokusu o román je zaznamenán až 1982, tedy tři roky po napsání. Postřeh, že právě tohle je první dlouhá povídka, čili vlastně noveletta, je trefný. Jádrem je složitější struktura, složená z několika minipříběhů. Bez zvládnutí tohoto principu se nedoberete k románu vůbec nikdy. *Atlantis* měla rovnou 15 stran a navíc to

byla historická fikce. Vlastně jsem se málem našel, ale byla to ještě spíš náhodná třfa. Po kračovat se tu dalo, leč shořelo to na tom, že *zatím o to nemám zájem*. A **není-li zájem, román nevznikne**.

II. Rattlewood

Vynález noveletty mne překlopil do druhého období, kde už jsem přece jenom trochu tušil, co dělám. Začínal se psát rok 1980 a v té sérii scifi povídek se zjevily *Příběhy rytíře Rattlewooda* (33). V tom zápisе z 27. 12. 1982 jsem to viděl takto:

Je to úplně výjimečná věc, ode všech ostatních se liší. Například délku – je to vlastně román. A to naivně – historický. Nebral jsem to nikdy příliš vážně, doufám, že je to vidět. Je to moje představa o tom, jak by měl vypadat román jako Ivanhoe nebo Tři mušketýři. Soukromá legrace. Myslím, že to není špatné a že by to leckoho pobavilo. Nejsem si jist, jestli tam patří poslední kapitola, ale spíš ano. Je to první věc, kde mají osoby alespoň trochu charakteru. Ale moc práce jsem si s tím nedal. Jediné, co nevím, je co s tím dělat.

Pokus autora shodit své nejpracněji vytvořené dílo je začátečnická klasika, jak dnes vím. Naivní pokus o alibi; kdyby se to náhodou někomu nelíbilo, tak vlastně o nic nejde, že.

Druhému pokusu o román chyběl úmysl vůbec nějaký román napsat. Prostě jsem psal a psal a ono to tak nějak vyšlo. Ukázalo se, že

za tehdejšího stavu schopností to byla nejlepší metoda. Protože bych jinak věděl, že to neumím a ani bych se o to nepokoušel. Jen díky té neznalosti je to vůbec napsané. Magický postup v praxi – *jednat, aniž bych věděl*.

Psal jsem snadno a rychle, hnal jsem se po prošlápnuté trase sira Waltera Scotta, *Ivanhoe*. Ona to fanfiction v pravém smyslu nebyla, byly tam úplně jiné postavy s vlastními jmény, ale inspirace cizí strukturou vyprávění je evidentní – začne to na turnaji, kde se představí hrdinové, jací jsou to mlátiči (zdravím G. R. R. Martina). A pak jsou tam nějaká přepadení a taky se dobývá hrad. Spousta akce i větších bitev, a některé, zpětně viděno, měly i něco do sebe. Jinak to samozřejmě bylo strašlivé běčko, pulp se spoustou chyb (zdravím Hraničáře Xaxyho).

Bavilo mne to tehdy natolik, že jsem to do psal až na stranu 150. Čistě rozměrem by to nešlo za román uznat ani podle nejmírnější britské metriky – nemělo to 50.000 slov. Ale neobvykle dlouhý útvar to byl rozhodně; rozsahem srovnatelný se všemi třiceti výtvary prvého období dohromady.

Mnohem později, 21. 12. 1986 jsem to viděl přesněji:

Rattlewood bylo něco, na čem jsem se učil psát. Naučil jsem se první dovednosti – psát děj. Strhující děj, který se řítí vpřed a unáší čtenáře. Myšlenky celkem žádné. Styl a postavy prázdné. Vznikl jakýsi prototyp oddychového čtení. Je vídět rozdíl mezi první a poslední scénou.

A to byl konec. *Prototyp oddychového čtení*, co se přečte někde ve vlaku a zahodí, mne nelákal. Román nevznikl a Rattlewooda nespatriče dodnes, neb zůstal v rukopise.

III. Rigil Kent

V tom prvním zápisu z 27. 12. 1982 mi to bylo s těmi romány úplně jasné:

A co bude dál? Mám několik nových nápadů. Potom současně píšu druhý román. Na rozdíl od Henryho Rattlewooda to bude méně souvislé, bude se jednat o jakýsi soubor fantastických povídek, nepřímo navazujících. Budou to smyšlené dějiny hvězdy Alfa Centauri. Několik povídek jsem převzal z dřívějška (Zvláštní povrch, Přicházejí, atd.) Některé jsou nové a už existují. Každá bude samostatný celek s vlastní pointou. Psát jsem to začal po skončení povídky Úkol. Mohlo by to být výborné, ale bude to ještě trvat.

Třetí román by mohl vzniknout z Atlantis, která by šla podstatně rozšířit. Zatím o to nemám zájem.

Takže – jeden román mám napsaný, plánuji druhý a mohl bych napsat i třetí, kdybych chtěl. Smělý názor. Dva z těch tří pokusů jsme už probrali, zbývá ten prostřední.

Pořadí při tom není úplně jasné. Nejsem schopen už zjistit, co bylo míněno slovem současné. Pokud jsem Rigil Kent psal už po povídce Úkol (26), tak to muselo být v roce 1979, tedy vlastně dřív, než Rattlewooda. Ale možná mne to napadlo až později. Od 1979 k tomu zápisu

jsou podezřele dlouhé tři roky, kdy vzniklo jen slabých 50 stran. Myšlenka všechny povídky umístit do systému Alfý Centauri – odtud název *Rigel Kent* - a zřetězit to v jeden dlouhý veleprůběh byl zjevně recept Bradburyho *Martanské kroniky*.

Už 22. 1. 1983 jsem si připustil, že *se Rigil Kent nedostal z místa. Celá ta věc je ve slepé uličce. Chybí mi totiž konec*.

Chyběl mi nejen konec. Chyběl mi i prostředek. Chyběly mi kilometry děje. Výsledek jasně prozrazuje, že mne to moc nebaivilo. To, že nejste schopni něco dopsat, je jasný signál, že to máte nechat plavat. A když nemáte děj přibližně na 200 stran, román nevznikne.

Pokud mne tehdy něco nebaivilo, nechal jsem to ležet a psal další věci. Trend nevracet se a řítit se stále vpřed byl vlastně docela dobrý; žádná z těch věcí za vracení nestála. *Rigel Kent* byl ztracenější, než *Rattlewood*. Zdechl dřív, než začal a textu byl zlikvidován.

IV. Černý lev

Zápis 16. 11. 1983:

Dopsal jsem Výlet, napsal ještě trojpovídku Třikrát o zázraku a začínám psát novou delší věc, Černého lva. Zkouším tady něco nového. Nápady typu E. T. A. Hoffmanna. Nebo spíš Kossakovou (pohřichu to nikdy nedokážu tak napsat). Uvidím, jak se iracionálně a strašidelně bude snášet s přísným vědeckým historicismem.

Černý lev (45) je příběh, kde se hrdina dostane do starého Egypta jako faraon a vládne tam. Jako čtvrtý pokus o román je opět těžko uznatelný, protože měl jen 65 stran. Nicméně byl opravdu o dost dál, než cokoli předchozího. Je také snadné si všimnout, že kombinace *historie se strašidlem* mi v různých podobách vydržela ještě tři další období a třicet let. Později jsem si ten okamžik 16. 11. 1983 označil jako bod, kde jsem se upsal historické fikci.

Zápis z 3. 3. 1984:

Černý lev je hotov. Uf. Bylo to zpropadeně dlouhé, delší, než Výlet. Zatím to vypadá dobře. Nemám ten správný odstup. Uvidím později.

Je také zřejmě rozhodnuto o osudu Atlantidy. Trochu jsem Atlantidu vykradl, tím je definitivně ztracena. Velká škoda to není. Černý lev je mnohem lepší.

Docela přesný pohled obsahuje poslední věta zápisu z 25. 6. 1985:

Černý lev je nápad tak velkolepý, že přesahuje skoro všechno kromě Anerektry. Zatím ho nechám uležet, třeba přijdu na další nápady. Dal by se z něj udělat vynikající román. Je škoda to vydat předčasně, když to vlastně ještě není hotové.

Ještě jasněji je 21. 12. 1986:

Černý lev. Na rozdíl od Výletu, který se vedl, ale žádal málo, se Černý lev nepovedl. Měl skvělý rámcem. První a poslední kapitola je dobrá. Celkový nápad vynikající. Jenomže uprostřed

chybí vlastní sdělení, statě. Styl už je také lepší, než Rattlewoodovi. Ale – co dál? Celá ta věc potřebuje úplně zgruntu předělat. Rámec využít jindy a jinak. Nebo to vykrást, zkrátit a udělat z toho povídku typu Invalida. Hm. Je mi toho zatím líto.

Pokud má vzniknout román, musíte vědět, o čem má být a kam chcete dojít. **A když ho slavně napíšete v prvotní syrové verzi 1.0, to je jen začátek. Váš zájem musí pokračovat.** Musíte se k němu vrátit, přepsat ho, vychytat mouchy, dotáhnout do absolutně nejvyššího stavu, jaký umíte. Pokud to neuděláte, román opět nevznikne.

Nakonec to dopadlo lépe, než co jiného; *Černý lev* zemřel, aby dal vzniknout několika pozdějším nástupcům.

V. Cyklus z blízké budoucnosti

V zápisu z 25. 4. 1983 je něco jako pohřební řeč nad *Rigil Kentem*:

Vrátil bych se k neštastnému Rigil Kentu. Stále to vázne. Od doby, kdy jsem tohle začal psát, jsem změnil trochu styl a jinak vím odedávna, že příliš fantastické prostředí mi vůbec nesedí. Nerad se pouštím za hranice Sluneční soustavy, nerad popisují strašlivě vzdálenou budoucnost. Nedaří se mi (stejně jako nikomu v historii scifi, jak se zájmem pozoruje) vytvořit iluzi reality a všednosti. Nejrealističtější scifi co znám, jsou různé Pirxovy příhody a snad povídky Asimova o robotech. K tomuto sympatickému „fantastickému realismu“ jsem se nejvíce přiblížil v nové

sérii povídek, které na sebe navazují – Vzpoura (34), Dlouhá noc (35), Vlak (38) a Kružnice (40). Jako celek se mi to moc líbí. Velice lehko by se dal upravit i Invalida (31). Vznikla by série povídek nejrůznějších druhů, které by ukazovaly budoucnost. Celá tahle věc – pro kterou nemám název – je desetkrát lepší, než celý Rigil Kent. Myslím, že v tom mohu pokračovat.

V tom teoretizování o „realismu“ se skrývá nevyšlovený problém; nelze napsat román v prostředí, které perfektně neznáte. Což jsem správně vycítil a přesunul se do naší Sluneční soustavy, kde se tehdy objevovaly první mapy našich vesmírných sousedů. Takže jsem chtěl psát další povídky v tomto přece jen reálnějším terénu.

Nicméně další zápisu začínají prozrazovat ohledně románu určitou bezradnost. Přehlídka pokusů a nápadů, které ani nečísluji, stále 25. 4. 1983:

Měl jsem celou řadu plánů. Chtěl jsem psát námořní román, ale brzy mne znechutil. Příběh nestál za nic. Jsem zvědav, jestli budu schopen napsat něco takového, jako Rattlewood. Napadlo mne také, že bych mohl napsat Rattlewooda II., nebo Rattlewooda na moři nebo v cizině.

O rok později se zjevuje už citovaný zápis z 3. 3. 1984, kde jsem dopsal Černého lva a také:

Důležitější je to, že jsem dospěl k rozhodnutí, že je třeba s tím něco dělat. Mám celkem 44 povídek. To je slušná zásoba na to, abych z nich vybral něco a poslal to někom.

Úvaha měla za následek první vydanou povídku *Strom* (42), což bylo pro mladistvého nadšence naprosté zjevení; zařadil jsem se mezi publikující autory... hororu. Dost nečekaně. Rozhodně to mohl být silný důvod pokračovat takto; jenže jsem nepokračoval, protože mne to už zase mezitím omrzelo. *Strom* byl odbočka, přežívající Bradburyovská poetika prvého období.

Z celé vydávací epizody bylo pro psaní románu nejdůležitější setkání s tehdejším velikánem *Vojtěchem Kantorem*, který mi promluvil do duše a pravil, že je třeba, abych napsal román, který by bylo možno vydat s nákladem 50.000 kusů.

Dnes vidím, že mi pan Kantor zjevně po mohl tou výzvou, abych to zkoušel dál. Vlastně to nemá žádnou logiku; ale po těch stovkách hodin spisování a marných pokusů je tohle docela důležité. Seženěte si někoho, kdo vám řekne, že máte pokračovat.

Zápis z 18. 12. 1984 prozrazuje dost megalomaniackou reakci na tu Kantorovu výzvu a asi nejrozvinutější podobu pátého pokusu o román:

Dále po mně chtějí výbor z povídek – dlouhodobě. Znamená se to pustit do toho historického cyklu o budoucnosti naprosto vážně. Vyřadím některé slabší povídky, bude možná alespoň trochu sjednotit délku.

Ted' k možnému řešení částí:

1. *Invalida - povídka dobrá, bude potřebovat možná přeče jen trochu upravit.*

2. *Vzpoura je nedokonalá, ale použít se dá. Kdyby se podařilo vymyslet konec, bylo by to vynikající.*
3. *Vlak – stále pokračuje v realistickém stylu. Možná jediná detektivka, kterou použiju.*
4. *Znamení Anerektry je část, která tvoří – nebo bude tvořit – ústřední bod všeho*
5. *Svědectví bude druhá detektivka.*
6. *Výlet bude další výrazná část cyklu.*
7. *Tady není jisté, jestli nebude třeba ještě nějaký mezičlánek z kompozičních důvodů*
8. *Konec dějin mám už zhruba vymyšlený. Má měkolik nápadů, které by se daly využít:*
 - *Konference všech zemí na Marsu a rozhodnutí o výpravě.*
 - *Cesta – jeden člen výpravy by mohl být robot.*
 - *Epsilon Eridani – cizí sluneční soustava. Záhadné těleso na jednom měsíci.*
 - *Další hvězda Tau Ceti. Setkání se dvěma civilizacemi najednou na jedné planetě.*
 - *Cesta zpátky. Rozluštění záhad tělesa z Epsilonu Eridani. Výbuch supernovy. Ztráta stopy. Závěr.*

V této velkonověle by mělo dojít k setkání několika kultur, z nichž by některé procházely celým románem - Martané, Titaňané, roboti jako představitelé naší Sluneční soustavy. Oproti nim Dinosauři a Draci z Tau Ceti a konečně supercivilizace z Aldebaranu. Celý cyklus by měl mít pomalou tendenci přesunovat se od realismu obyčejných příběhů (Vzpoura, Invalida) ke stále fantastičtějším. Poslední díl je nutný, protože Výlet zřejmě nemůže být poslední.

Zběsilý plán odhaluje plno věcí.

Například, že jsem byl ochoten operovat dlouhatánskými kusy textu, které nejenže jsem neměl napsané, ale ani vymyšlené a chyběla jistota, zda skutečně vzniknou. A samozřejmě, že nevznikly.

Měl jsem relativně pravdu, že to je lepší, než starší pokusy. Psaní v druhém období bylo technicky jasně lepší toho prvního. Ovšem zase to ještě ani zdaleka nebylo dobré. Stejně tak snaha montovat dohromady noveletty je méně beznadějná, než montovat shortstory.

Nicméně problém smontovanosti trvá. **Román nemůže vzniknout ze série povídek nejrůznějších druhů.** Byl to nejapný pokus zkrotit hejno chobotnic – každá chtěla jinam. Nejenže se kompozičně vůbec nehodilo *Třikrát o zázraku*, ony se nehodily detektivky vůbec. Stejně jako dětský příběh *Výlet*. Plán počítá asi s 300 stranami, které z půlky neexistovaly. Existovalo jen asi 150 stran, což sice vypadá nadějně, ale ve skutečnosti toho byla k použití zase jen sotva polovina.

Stejně jako dříve je tu vidět začátečnická neochota řezat, stříhat a zahazovat velké celky.

Bezradnost je cítit i z dilematu, že to zjevně nebude ucelený román, ale také to není jen výbor povídek, ježto to má mít kompozici a závěr.

Zkrátka, tento *Plán číslo 5 z venkovního vesmíru* zůstal jen plánem a pak se nad ním zavřela voda.

VI. Příhody pana Markvarta

Tentýž zápis z 18. 12. 1984 prozrazuje, že:

Dále mám rozepsaný historický román o II. křížové výpravě. Vypadá to docela slibně. Bude to troška Rattlewooda a trošku Dalimilova kronika. Co s tím, to ovšem nevím. Osud Černého lva je stejně nejasný.

Ve stínu těch scifi plánů probíhal tento šestý pokus čili *Příhody pana Markvarta*. O něm jsem si toho napsal daleko méně. A zdechl asi po dvaceti stranách. Ukázalo se, že road movie vyprávění českého křížáka o druhé křížové výpravě (1147) má na román opět strašně málo materiálu.

Další zápis z 25. 6. 1985 praví poměrně lakonicky, že:

Co se týče ostatního, mám rozepsaného pana Markvarta, další historický román. Je to poměrně jednoduchá záležitost Rattlewoodovského charakteru – historické reálie mám zjištěné a zbývá mi to jen dopsat a dodělat. Počkám, až na to budu mít náladu – zatím to rozhodně nespěchá.

Zatímco jsem scifi veleplánu věnoval spoustu místa, tady jsem to odbyl pár větami a je vidět, jak jsem to bral málo vážně. A když jsem si to nedávno znova četl, dost jsem trpěl; je to zase jen ubohá napodobenina Jiráska, Scotta a podobně. Mnohem horší, než ta scifi okolo. **Pokud nemáte nic vlastního, co chcete sdělit, nepište román.** Cítil jsem to; spojení *zatím*

to rozhodně nespěchá je prozrazující. Obava, že vznikne další prototyp oddychového čtení, mne právem děsila.

Jenomže ve skutečnosti to byl případ, který se od té doby vícekrát opakoval; byla to teprve část nápadu, který stálo zato ještě domyslet. Což se časem stalo. Nakonec byl tento nenápadný pokus docela zásadní, protože jde o přímého předchůdce *Cesty vzhůru*.

VII. Znamení Anerektry

Většina téhož zápisu z 25. 6. 1985 je věnována pokračování Plánu číslo V:

Ještě v zimě jsem se rozhodl celou konцепci přebudovat. Bude jenom jeden díl – Znamení Anerektry. Dostal jsem spoustu nových nápadů, celé to bude dlouhé alespoň sto stran. Dějově i ideově se mi to rozbíhá v něco naprostě kolosálního. Určitě to ale nebude hotové do roka a do dne, jak chce pan Kantor. Původní osnova měla třináct kapitol, před každou jsem chtěl zařadit citát (nebo pseudocitát), protože čtenář se prostě nějak musí dozvědět některá učebnicová fakta.

Když jsem začal psát první verzi, koncepcie začala vypadat ještě složitější. Míchají se mi události současné a události minulé, tj výprava na Titan. Ve finální úpravě zřejmě toto od sebe oddělím a budu vyprávět děj chronologicky, nebo možná sáhnu ke kompromisu.

Znamení Anerektry (46) byl příběh, odehrávající se na měsíci Saturna Titanu, kde je stále minus

stopadesát Celsius, a žijí tam zelení šneci s amoniakovou krví, kteří se domlouvají rádiem, a do toho nějací drakoni a deimoni, už nevím z čeho, a lidi se tam mohou vydat jedině v radikálně odlišné tělesné schránce. Zkrátka, Když ještě žili lidé, Clifford Simak, další předělávka cizího nápadu. Ale už poměrně radikální, takže nebyla hned k poznání. Sedmý pokus o román.

Nadšení pokračuje ještě v zápisu dalším, 1. 9. 1985:

Celé léto a podzim pracuji na Anerektri. Už se mi to celkem vyjasňuje – mám hotovo asi 150 stran a 12 kapitol, zbývají asi dvě nebo tři.

Kapitoly 1-4 budou potřebovat ještě překontrolovat kompozici a časové údaje. U kapitoly 1 chybí citát – je vhodné něco o celém příběhu?

Kapitola 3 - citát rovněž nejasný. Bud' etické zákony, nebo Obrana Sokratova.

Od kapitoly 5 začíná postupný ústup od realismu. Sama kapitola 5 by ještě potřebovala prodloužit, je nejkratší ze všech, zoufale chybí děj.

7 kapitola je nejslabší ze všech, hodně nastavit, využít Vzpouru. Od 8 kapitoly začíná prakticky druhý díl. V této kapitole vyřešit pasáž s Alžbetou. 10. kapitola je strašlivě dlouhá, zřejmě rozdělit na dvě a přidat citát, zřejmě bud' nějaké pralidi, nebo něco o inteligentních bytostech ve vesmíru.

- Náměty na další děj:*
- další Arkturova dobrodružství. Bylo by dobré, kdyby jeho činů bylo šest, převážně ve 13. kapitole*

- *boj s hydrou, už bylo*
- *ochočení drakona, ve 13. kapitole hlavní děj*
- *výstup na Horu, nejlépe s přítelem, stručně*
- *ulovit deimona pro vědecké účely, možná ještě ve 13. kapitole*
- *pozorování kracka*
- *cesta na Saturn v poslední kapitole, finále*
- *ve 13. kapitole by se dále měl dořešit případ Alžběty Cahertyové. Hezký konec kapitoly by byla povídka Přicházejí, možno ale dát později.*

Nejasná je celá pasáž s lidmi. 14. kapitola by mohla být celá viděna lidmi – nepochopení, spory, zmatek (Povídka Kružnice). Možná dát i soud – vděčné téma, spor o něco (o mimozemskou sondu?)

K tomu ladit i citát kapitoly – asi několik paragrafů z Kosmického kodexu.

Zřejmě bude ještě 15. kapitola, uvedená něčím o kosmických jazycích nebo civilizacích.

není jasné, jestli jsou na Titanu ještě lidé – spíš ano. Hlavní body – Arkturova cesta na Saturn a Aldebaranův objev. Vymyslet malebný konec – několik možností.

Je pro mne zážitek číst si tento záznam, který tu pro názornost nechávám v plném rozsahu, a srovnat ho s prvním pojednáním o románech 27. 12. 1982. Leží mezi nimi jen tři a půl roku, ale je vidět, že se tu stalo plno věcí. Neúspěšné pokusy zjevně stopy zanechaly.

Především je tu cítit opravdové nadšení pro věc. Řeší se tu hromada konkrétních otázek.

Tak nějak vypadají i moje současné deníkové záznamy ze psaní románů – jen jsou daleko a daleko delší a ukecanější.

Z *Rattlewooda* a z *Černého lva* si to vzalo tu lepší stránku, že to je pokus o souvislý děj, od začátku až do konce.

Je tu také k vidění řada vedlejších triků, například kanibalizace starých věcí, u kterých jsem si už konečně připustil, že je nikdy a nijak nevydám, a že se z nich hodí jen tahleta dobrá scénka, kterou právě zrovna někde potřebuji, a zbytek zahodit. Je vidět, že se všechno podřizuje jediné důležité věci, ostatní musí jít stranou a případně to lze i obětovat.

No a je to zase neúspěch; záznam je ve skutečnosti derniéra. Zájem a nasazení bylo mnohem větší, ale stejně nestačilo. *Anerektra* se přes těch několik zbývajících kapitol už nepřenesla.

Ony v tom byly ještě neprozrazené vnější vlivy. Totálně jsem se zamíloval a viděl od té doby svět úplně jinak. Čemuž přestaly moje teenagerské psací pokusy vyhovovat a druhé období skončilo.

Mezi záznamy je roční mezera, kdy jsem nepsal vlastně vůbec, a taky je tam fixou červená čára. A za ní se 10. 9. 1986 praví:

Anerektra se kdysi dávno zastavila, všechno je jinak. Likviduje staré povídky, skoro nic se mi už nelibí. Anerektra také ne. Musím znova a jinak a zatím nevím, jak.

A jen nepatrнě později, 21. 12. 1986 jsem viděl zpětně *Anerektru* takto:

*1985 byl rok ve Znamení Anerektry, zdaleka nejgigantičtější akce ze všeho. Byla to hra se stylem (který se nepovedl – jinde je možná lepší), s myšlenkami (základem jsou Kružnice, jenže teď je to už všechno zastaralé), s kompozicí (jenže ta nevystačí s jediným nápadem – je to zcela rozbité), s dějem (který jsem místy omezil, ke své škodě) a s postavami. Ty jsem ještě ale vůbec neuměl. Od *Rattlewooda* se nepokročilo ani o milimetr. Jediné, co vyšlo, byla velká fantazie (škoda těch skvělých nápadů!). Život na Titanu byla strašlivá práce. Ještě to celé musím někdy rozpitvat podrobněji.*

VIII. Cesta vzhůru

Záznam z 11. 7. 1987:

*Zabývám se myšlenkou na nový veleprojekt. Nevzdávám se. **Napadlo mne totiž napsat Příhody pana Markvarta, rozšířené a zarámované do rámce z Černého lva**, s využitím dalších metod:*

Hlavní hrdina, neschopný a zbytečný v naší době, se dostane do roku 1140 (motiv mužíčka – osudu na skále, který valí dolů kameny) a stane se králem Vladislavem II. Zde je nucen bojovat o život, aby udržel trůn. Vyhraje v bitvě a začne schopně vládnout. Buduje základy země. Vložena je rytířská sága II. křížové výpravy (jiný vypravěč). Opět pokračování Vladislava II – Vladislav a Jitka, výprava k Milánu. Vladislav se odmítne vrátit do dnešní doby a vládne až do smrti.

Mohlo by to být skvělé. Bude ale třeba psát to pomalu a opatrně. Bude třeba ohromný

fotografický základ. Je to zase zábava na rok dopředu.

Zejména byl zásadní ten dábelský nápad z Černého lva hlavního hrdinu vůbec nevymýšlet a napsat to ze svého vlastního pohledu. To byl pro mne úplný deus ex machina, který mne baví ještě dnes, po více než 30 dalších letech. Osmý pokus z roku 1987 už nebyl pokus, to byl prostě první román, psaný 1987–89, *Cesta vzhůru* číslo 52.

Román se, mimochodem, od tohoto syetu neodchýlil skoro vůbec. Na podzim 1987 jsem zmizel na vojně a tam jsem rok psal. A po roce jsem se vynořil se zápisem *27. 12. 1988*, kde je obsaženo vlastně vše podstatné o mého prvotního psaní románů:

Čtu si pobaveně poslední zápis. Mé názory na věc se mění stále rychleji.

Z poslední poznámky se vyvinulo opět něco obludného. Strávil jsem tím značnou část roku 1988. Tentokrát se to jmenuje Cesta vzhůru a má to rozměry opravdu románové. Žádný z mých předchozích projektů nedospěl tak daleko. Má to 330 stran, tedy více, než dvě Anerektry či dva Rattlewoodové. Je to dopsané, od začátku až do konce a stále to myslím stejně smrtelně vážně jako na začátku psaní. Použil jsem tam všechno, co k použití bylo, mé nápady z Atlantidy a z Černého lva (totiž rámcem). Můj životopis, kus skutečných českých dějin, celého Pana Markvarta, nápady z Dualismu. Hotový Bumbrlíček, ale na rozdíl od Anerektry to neuvázlo na suchu z nedostatku hmoty.

Leccos se mi vysvětlilo. Psát stejně kvalitně v tak velikém rozsahu vyžaduje desítky a stovky

nápadů, postav a příběhů. Anerektra spotřebovala mé nejlepší nápady za několik let (1982–5), horu studia o Titanu a jeho možné biologii, spoustu filosofie, a přece vůbec nestačila. Přes snaživý (i když příliš pomalý) rozjezd uvízla, nápady došly a děj (často rozsekaný) působil jako chatrná vycpávka. Švy byly hrozně vidět.

Cesta vzhůru, čítající 15 kapitol + úvodní a závěrečnou scénu je pevně držena pohromadě skutečnou historií. Celek drží, změny budou pracné, leč nepodstatné. Musím dokonale zpracovat všechna historická fakta. Důslednost v historii působí jeden z hlavních efektů.

Zcela hotové jsou první dvě kapitoly, zbytek musím opravit, začistit, přepsat na stroji. To je hlavní úkol na rok 1989.

Abych si odpočinul od Cesty vzhůru, možná napišu povídku. Dávný příběh kletby oseckého pána. Symfonie bez barev a pevně na řádcích. Cesta vzhůru v malém.

IX.

Takže, shrnuji zdánlivě banální, ale poctivě odpracovaná zjištění o psaní románů:

Naučte se psát. Bez toho, že umíte napsat strukturovanou novelettu se do románu nemá cenu pouštět. Pokud váš styl nestačí ani na povídku, proč by měl někdo číst váš román?

Pište o prostředí, kde to výborně znáte. V cizím terénu zemřete.

Musíte mít o věc velký zájem, zdůrazňují, VELKÝ, u mne to bylo ve všech úspěšných případech na několik let. Je třeba nejen to napsat,

ale ještě dotáhnout, což je nejméně dvakrát tak dlouho.

Musíte mít nápad, odkud a kam chcete dojít. Záměr dostatečně nosný na román. Což vyžaduje zkušenosť, abyste zjistili, co vám dokáže vyrobít příběh na 200 stran.

Mějte HODNĚ materiálu. Mnohem víc, než si právě představujete. Klidně 500 stran povídek, ježto většinu stejně zahodíte. Přinejmenším se na tom naučíte to psaní. Já měl po dokončení Cesty vzhůru za sebou asi 1000 stran.

Sezeňte si někoho, kdo vám řekne, že to máte dodělat a že to má cenu. Půjde vám to lépe.

Pokud to stejně furt nejde, nechte to plavat a zkuste další věc.

No, a pointa vyprávění je, že jsem Cestu vzhůru také nevydal. Zemřela, aby dala vzniknout pozdějším nástupcům, třeba Sedmi rybám, kde z ní najdete Obléhání Prahy 1142 a Bitvu u Vysoké.

A pokud chcete optimističtější konec, skrývá se v té úplně poslední zmínce *27. 12. 1988*; ta povídka je k mání online v Drakkaru. V tom místě jsem se konečně dostal na začátek.

DRAKKAR

INTERNETOVÝ SBORNÍK ČLÁNKŮ O RPG HRÁCH

Vaše články uvítáme na drakkarlod@centrum.cz

Zapojte se do přípravy dalšího čísla v našich diskuzích.

REDAKCE

Čestný šéfredaktor a duchovní otec projektu: Roman „Romik“ Hora

Redaktoři: „Ecthelion²“, Jakub „boubaque“ Maruš, Tereza „Raven“ Tomášková

Korektury: Jakub „boubaque“ Maruš

Design a sazba: Jakub „boubaque“ Maruš || Obálka: Jakub „boubaque“ Maruš

Není-li uvedeno jinak, jsou použité obrázky v public domain
nebo jsou uživateli jejich práv autoři článků či členové redakce.

